

ภูมิภาคเสนอ

เวลาที่เสวนา

กระเป๋าเป้และแว่นตา

การเดินทางของสันติภาพที่หลากหลาย

วรรณสิงห์ ประเสริฐกุล

นพ.มูอัมมัดฟาห์มี ตาล:

ชาติชาย ะมิแดง

สุวรา แก้วบุญ
พิงดาเนนราธการ

ยาสมิน ชัดตาร

ฉัยมี อัลวิตุรา

13 สิงหาคม 2560

ณ หอประชุม ม.อ.ปัตตานี ชูเกียรติ ปัตินเจริญกิจ

การเดินทางของความปรหลาดใจ

ก่อนอื่นขอสวัสดิทธานผู้อ่านครับผม กระผมมีความรู้สึกเป็นเกียรติยั้งที่ครั้งหนึ่งและครั้งแรกในชีวิตกับการที่ชื่อตนเองได้มีโอกาสจารึกเป็นองค์ประกอบของเล่มหนังสือ สิ่งที่คุณชอบคุณเป็นอันดับแรกเลยก็คือพระผู้เป็นเจ้าของมนุษย์ทุกคน (พระองค์อัลลอฮ์ ซบ.) ที่เป็นผู้มอบเรื่องราวนี้แก่ชีวิต รวมทั้งขอขอบคุณคณะทีมงาน ได้แก่ The CAP, Deep South Watch, CSCD ที่ไว้วางใจมอบตำแหน่งบรรณาธิการอันทรงเกียรติจนกระทั่งหนังสือเล่มนี้ได้แจ้งเกิด และขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ร่วมกันส่งบทความตามการเชื้อเชิญ

การเกิดขึ้นของหนังสือเล่มนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าตนเองมีความงุนงงเป็นอย่างยิ่งว่าสิ่งนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ทั้งที่จุดเริ่มต้นมาจากการพูดคุยเล่นสนุกสนานกันเท่านั้น วันนั้นวันที่ 2 เมษายน 2560 ในวงดื่มชาที่มีตัวกระผมและเพื่อน ๆ ที่กำลังเรียนคณะเภสัชศาสตร์ 4 คน และคณะวิทยาการจัดการอีก 1 คน รวมเป็น 5 คน ซึ่งทุกคนกำลังเรียนอยู่ ม.อ.หาดใหญ่ พวกเรานั่งล้อมวงพูดคุยถึงเรื่องที่ค่อนข้างไร้สาระ ขณะที่มือหนึ่งก็ใช้ส้อมจ้วงแทงไปในตัวดื่มชาแล้วหยิบขึ้นมาเอาเข้าปากให้ชีพินได้ทำหน้าที่ที่ดก่อนเคลื่อนลงสู่หลอดอาหารไปสุดที่กระเพาะอาหาร ทันใดนั้นประโยคจากคำพูดใครคนหนึ่งได้หลุดออกมาว่าอยากจัดเวทีเสวนาเล็ก ๆ มีการอธิบายกันอย่างโอเวอร์ว่าในเวทีน่าจะเชิญใครเจ๋ง ๆ สักคน ตอนนั้นผมเหลือบเห็นหนังสือเถื่อนเจ็ดในกระเป่าที่ควมวรรณสิ่งห์ ประเสริฐกุลเป็นผู้เขียน แล้วหันหน้าไปยังเพื่อนพร้อมกล่าวออกไปอย่างอารมณ์สนุก ๆ อย่างไม่ได้ใส่ใจว่าเอาคุณวรรณสิ่งห์ ประเสริฐกุลมาดีกว่า ความงุนงงเกิดขึ้นชั่วขณะ ตกใจไปกับคำพูดนี้ ซึ่งก็เกิดคำถามต่อมาว่ากรณีนี้มีมันเวอร์เกินไปหรือไม่ คำตอบของคำถามนี้บอกว่า ”เออ มันก็เวอร์จริงนั่นแหละ คนที่ตัวตลกขำขันเสวนาเล็กมากอย่างพวกเราคงเป็นเรื่องที่ยากที่จะทำให้เป็นจริง” แต่ความคิดที่อยากจัดการเสวนาก็ยังคงอยู่ ซึ่งวงนี้ได้ตลกสักแค่ว่าหากอยากจัดเสวนาคงจัดเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอะไรก็ได้ที่เชื่อมโยงกับสันติภาพโดยในเวทีให้เหล่าคนรุ่นใหม่ได้เป็นตัวละครหลักในการเสวนา วงดื่มชาสิ้นสุดลง การดำเนินริเริ่มขึ้นด้วยพลังของ 3 องค์คร ได้แก่ The CAP, Deep South Watch, CSCD

เวลาได้ผ่านเลยไปมีอาจารย์ถึงจุดสิ้นสุดเวลาที่เสวนาที่เติบโตตามกันมาเริ่มกลายเป็นรูปเป็นร่าง จนในที่สุดก็สามารถเชื่อเชิญ “คุณวรรณสิงห์ ประเสริฐกุล” มาเป็นผู้ร่วมเสวนาได้อย่างสำเร็จ ปรากฏการณ์นี้ได้สร้างความงุนงงอย่างใหญ่หลวงต่อตัวเอง และทีมงานว่าเวลาที่เสวนาล่วงมาถึงจุดนี้ได้อย่างไร อะไรบันดาลให้การพูดเชิงล้อเล่นในตอนนั้นได้กลายเป็นความจริง แน่نونว่าคำถามนี้ก็ยังคงปริศนา

งานเสวนาที่พัฒนาตัวเองจนได้ก่อเกิดหนังสือเล่มนี้ไม่อาจเกิดขึ้นได้หากไม่มีการเกิดขึ้นถึงความพยายาม หากเรากล้าที่จะพยายามถึงแม้ว่าในอนาคตข้างหน้าไม่อาจมีสิ่งใดมายืนยันอย่างชัดเจนว่าในปลายทางคือความสำเร็จแต่ยังคงดีกว่าการที่ไม่มีความพยายามทำอะไรเพื่อให้มันเกิดขึ้น ถึงสิ้นสุดแล้วแม้ว่าเราได้พยายามแล้วแต่กลับพบความผิดหวังในปลายทางก็ถือเป็นความพยายามที่ไม่สูญเปล่าเพราะอย่างน้อยท่านต้องได้บทเรียนบางอย่างที่มีค่าพอแก่สิ่งที่เรียกว่าประสบการณ์ที่อยู่ภายในได้เติบโตขึ้นอย่างแน่อน หากเราคิดอยากทำอะไรก็ขอให้ใช้ความพยายามขณะเดียวกันก็ขอให้เติมความหวังลงไปเสริม ความหวังคือเครื่องมือสำคัญให้ความพยายามคงอยู่ยาวนาน

สุดท้ายนั้นนับตั้งแต่ที่ตัวอักษรตัวแรกของหนังสือเล่มนี้ได้เข้าสู่ความทรงจำของผู้อ่านก็ขอให้มันเป็นพลังที่ให้ความสุขได้ผุดขึ้นมาทักทาย เป็นพลังที่ท่านสามารถนำไปใช้ประโยชน์ทั้งด้านความคิดและการนำไปปฏิบัติตามบริบทของชีวิต และขอให้สันติภาพได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในหัวใจของท่านครับ

อับกอรี เปาะเดร์
บรรณาธิการเล่ม

สารบัญ

วรรณสิงห์ ประเสริฐกุล : ความเกลียดชังที่รวันดา	5
บพ.มูอัมมัดฟาหีมี่ ตาเล- : การเดินทางและสันติภาพ	10
รอมฎอน ปันจอร์ : เริ่มแรก	12
อิมรอน ซาหะ : คำถามจากการเดินทาง	14
วาทีช ทงจันท์ : การเดินทางของความรู้ต่อความรุนแรงทางชาติพันธุ์ แบบสุดโต่ง บทสรุปความและสนทนากับ stuart J. Kaufman	17
ต่วนอิสกันดาร์ ดาโต๊ะมูสิยอ : เมื่อสันติภาพเดินทาง	24
วาทีล ศิริพันธ์ : คัชการ์ อันมาซาไป	27
สิริวิชญ์ เสรีธิวัฒน์ : การเดินทางของสันติภาพ : บทเรียนเมื่อได้ไปเยือน ตวนแอสลงและเจือกเว็ก	31
ยาสมิน ชัตตารี : การเดินทางความหลากหลายและความขัดแย้ง	37
อัยมี อัลจิดรุส : การเดินทางของสันติภาพที่หลากหลาย	41
รอฮิมะห์ เหมมัด : นิราศ	45
ชานิตยา จิน่า ดานิชสกุล	47

ความเกลียดชังที่รวันดา

วรรณสิงห์ ประเสริฐกุล

รวันดา ประเทศเล็ก ๆ ในแอฟริกากลาง สถานที่ที่เกิดเหตุของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่โหดเหี้ยมที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ การเดินทางมาแอฟริกาครั้งแรกในชีวิตผมพวกเราเริ่มต้นจากเคนยา ก่อนจะบินข้ามทวีปมาที่กรุงคิกาลีเมืองหลวงของรวันดา จากหนึ่งสัปดาห์ที่มีความสุขมากที่สุดในชีวิต กับเรื่องราวความประทับใจที่ไม่มีวันลืม สู่การถ่ายทำอีกหนึ่งสัปดาห์กับเรื่องราวที่มีดราม่าที่สุดในชีวิตการทำงานสารคดี เป็นบทเรียนสำคัญบทหนึ่งที่ได้จากการเดินทาง

รวันดาเป็นประเทศเล็ก ๆ ที่โดนชนาบข้างด้วยประเทศยักษ์ใหญ่แห่งทวีปแอฟริกา คือแทนซาเนียทางตะวันออก และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโกทางตะวันตก ผมมาที่นี่เพื่อถ่ายทำเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่เคยเกิดขึ้นเมื่อระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคมปี 1994 ในเหตุการณ์มีคนตายไปประมาณห้าแสนถึงหนึ่งล้านคนในช่วงระยะเวลาเพียงแค่ประมาณร้อยวัน หรือคิดเป็นประชากรประมาณยี่สิบเปอร์เซ็นต์ของประชากรในประเทศ แต่ตัวเลขที่น่าตกใจที่สุดในเหตุการณ์ครั้งนั้นไม่ใช่จำนวนผู้ตาย แต่คือจำนวนผู้มีส่วนร่วมในการฆ่า ซึ่งประเมินว่ามีจำนวนตั้งแต่หลายแสนคนไปจนถึงหลักล้าน และคนเหล่านี้ไม่ได้มีแค่ทหารหรือกองทัพ หากแต่มีประชาชนหรือคนธรรมดาจำนวนไม่น้อยที่เข้าร่วมด้วยเมื่อคนกลุ่มหนึ่งหยิบอาวุธขึ้นมาฆ่าคนอีกกลุ่มราวกับเป็นแมลงหรือวัชพืช คำถามที่เกิดขึ้นในใจต่อคนทั้งโลกคือ “ทำไม” การเดินทางครั้งนี้คือการเดินทางเพื่อทำความเข้าใจด้านมืดที่สุดของมนุษย์ ทำความเข้าใจ “ความเกลียดชัง”

ผมเดินอยู่ในห้องมืด ๆ ที่ตั้งอยู่ในอนุสรณ์สถานเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ประจำกรุงคิกาลี (Kigali Genocide Memorial Centre) ที่นี่เป็นเพียงหนึ่งในหลาย ๆ อนุสรณ์สถานที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ เหตุการณ์ครั้งนี้ได้สร้างความทรงจำอันเลวร้ายไว้แทบทุกแห่งหนในรวันดา และดูเหมือนว่ารวันดาเองก็ตั้งใจจะจำมันไว้หมดทุกการกระทำ ทุกเรื่องราว ทุกความโหดเหี้ยม ถูกบันทึกไว้อย่างชัดเจน ทุกอย่างเริ่มจากการแบ่งแยกระหว่างเผ่าฮูตู (Hutu) กับเผ่าทุตซี (Tut-

si) ที่ก่อนหน้านี้อยู่ร่วมกันที่ตอนนี้กลายเป็นประเทศวันตามาหลายร้อยปี สิ่งที่บ้านทึกไว้อย่างชัดเจนก็คือโครงสร้างทางอำนาจของสังคมวันตาที่เผ่าทุตซีเป็นชนกลุ่มน้อย มีอำนาจเหนือสุดอย่างชัดเจน ทุตซีถือเป็นชนชั้นปกครองที่ถือกุมอำนาจในวันตาไว้ ในขณะที่ทุตซีเป็นเหมือนชนชั้นกรรมาชีพทำไร่ทำนา ไม่มีสิทธิ์มีเสียงอะไร

ในช่วงปี 1962 - 1990 เผ่าทุตซีโดนเอาคืนจากทุตซีอย่างสาหัสทั้งในเชิงการเมือง เชิงการเช่าล่าสัตว์กัน จนชาวทุตซีจำนวนมากต้องอพยพออกไปอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน และในขณะเดียวกันชาวทุตซีที่โดนกดขี่มาจากประเทศเพื่อนบ้านก็อพยพเข้ามาในวันตามากขึ้นเรื่อย ๆ โดยชาวทุตซีที่อพยพไปอยู่ในอุกันดาก็ค่อย ๆ รวมตัวกันตั้งกลุ่มกบฏต่อต้าน รอวันเดินทัพกลับเข้ามาวันตาเพื่อทวงแผ่นดินของพวกเขาคืน

ครั้งหลังจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งที่วันตาหลุดจากมือเยอรมนีและตกเป็นของเบลเยียม กระทั่งปี 1962 ที่เบลเยียมออกไปจากรวันตา สิ่งก็ตามมาคือสามสิบปีแห่งการปลูกปืน สามสิบปีแห่งความเกลียดชัง สามสิบปีที่นำพาความคิดของชาวทุตซีทุกคนไปสู่จุดที่เต็มไปด้วยความโกรธเกลียด ความระแวง และความหวาดกลัวการแก้แค้น จนในที่สุดชาวทุตซีก็เริ่มมองอีกฝั่งเป็นเหมือนไม่ใช่คน เป็นเพียงแมลงสาบหรือวัชพืชที่ต้องกำจัด เป็นปีศาจร้ายที่รอวันกลับมาล้างแค้น และประเทศก็กลายเป็นระเบิดเวลาแห่งความโกรธเกลียดที่รอวันประทุ

วันที่ 6 เมษายน 1994 ไม้ซิดก้านสุดท้ายถูกจุดขึ้น เมื่อเครื่องบินของประธานาธิบดีชาวทุตซีโดนยิงตก ดูเหมือนว่าเหตุการณ์ครั้งนี้ความผิดทั้งหมดจะไปตกที่ชาวทุตซี สิ่งก็ตามมาคือร้อยวันแห่งความโหดเหี้ยมที่คนที่นี่ไม่มีวันลืม

โบสถ์แห่งหนึ่งชื่อว่าเอ็นทารามา (Ntarama) เป็นที่เกิดเหตุการณ์น่าสยดสยองที่สุดเหตุการณ์หนึ่งในร้อยวันแห่งการเช่าล่าที่เคยเกิดขึ้นในประเทศเล็ก ๆ แห่งนี้ ในวันที่ 15 เมษายน 1994 เพียงแค่ไม่กี่วันหลังจากการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์เริ่มขึ้น ชาวทุตซีราวห้าพันคนตัดสินใจมาหลบภัยที่โบสถ์แห่งนี้ ที่ที่ก่อนหน้านี้อถือว่าเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ และไม่มีใครกล้าเข้ามาก่อเหตุอะไร แต่ในวันนั้นกองกำลังชาวทุตซีที่เรียกตัวเองว่า Interahamwe Militia ได้บุกเข้ามาในโบสถ์ด้วยการแฉก่ก่อน

หินออกจากตัวโบสถ์ที่ละก้อน กลายเป็นรูขนาดใหญ่บนกำแพงที่แม้แต่ตอนนี้ก็ยังเห็นร่องรอยอย่างชัดเจน กระจกและมิดพรั้าคืออาวุธที่ใช้เยาะที่สุด ผู้คนค่อย ๆ ถูกฆ่าที่ละคนอย่างโหดเหี้ยม ศพค่อย ๆ กองทับถมกันเป็นภูเขา เป็นทั้งภาพที่สยดสยองและเป็นทั้งหลุมหลบภัยให้หลายคนแอบซ่อนตัวอยู่ในกองศพจนรอดชีวิตมาได้ถึงทุกวันนี้ ผมมองบนกำแพง รอยเลือดยังคงอยู่บนนั้น

แต่สิ่งที่โหดร้ายกว่าคือคนที่มาฆ่าไม่ได้มีเพียงกองกำลังติดอาวุธเท่านั้น แต่มีชาวบ้านธรรมดา ๆ ร่วมด้วย ชาวนา ชาวไร่ ช่างราชการ พ่อค้า อาจารย์ ที่ครั้งหนึ่งต่างเคยเป็นเพื่อนบ้านหรือเคยรู้จักกับคนที่พวกเขากำลังพาดพิงให้ดับดินนั้นเป็นอย่างดี พวกเขาต่างเคยคุย เคยเล่น เคยกินข้าวด้วยกัน มาวันนี้เขามองว่าคนเหล่านั้นไม่ใช่คนอีกต่อไป เป็นเพียงแค่อัตว์ร้ายที่ต้องกำจัดให้สิ้นไปจากโลกใบนี้

รอบโบสถ์มีเสื้อผ้าเปื้อนดินเปื้อนเลือดเก่า ๆ แขนวนอยุ่ไม่ต่ำกว่าพันชุด กลิ่นอับแห่งความตายยังคงโชยมาจากทั่วทุกทิศ สิ่งที่โหดร้ายที่สุดหลังจากฆ่าทุกคนในโบสถ์เสร็จสิ้นแล้วทาง “ผู้จัดงาน” ได้ขอบคุณสมาชิกทุก ๆ คน ที่ได้ “ช่วยกันทำงานอย่างเข้มข้น” และเลี้ยงสังสรรค์เฉลิมฉลองกันอย่างเอิกเกริก ล้มหัวเป็นสิบ ๆ ตัวให้เหล่าฆาตกรได้กินกันอย่างอิมหน้า คนเหล่านั้นนั่งดื่มกินแลกเปลี่ยนพูดคุยกันถึงอนาคตที่ดีกว่าของรวันดาในวันข้างหน้า ไม่มีใครรู้สึกผิดกับสิ่งที่ทำลงไป ไม่มีใครรู้สึกกลัวสิ่งที่พวกเขาฆ่าเป็น “คน” นอกโบสถ์มีกองผ้าเก่า ๆ ที่ถูกทิ้งไว้ตั้งแต่ตอนนั้น ที่นั่นคือที่ที่เหล่าผู้ฆ่าเอาไม้แหลม ๆ เสียบทะลวงอวัยวะเพศผู้หญิงและเอาเด็กทารกพาดกับเสา นี่คือโฉมหน้าของ “ความเกลียดชัง” นี่คือห้วงลึกที่สุดของความชั่วร้ายที่ซ่อนอยู่ในใจมนุษย์

ผมเดินออกมาข้างนอก “Never Again” ป้ายกระดาษเล็ก ๆ แปะอยู่บนช่อดอกไม้แห้ง ๆ ที่วางอยู่บนสุสาน บอกความในใจของคนรวันดาทุก ๆ คน “ไม่เอาอีกแล้ว” แต่สำหรับผมมันไม่ใช่แค่ว่าไม่ให้มีอีกแล้ว แค่มันเคยเกิดขึ้นก็เป็นเรื่องที่สุดจะเชื่อ ความไร้เหตุผลของความตายที่รู้สึกได้ในทุกอณูของบรรยากาศรอบตัวนี้ทำให้ผมหยุดคิดกับตัวเองไม่ได้ ทำไม่จึงเป็นแบบนี้

เหตุการณ์ที่รวันดาไม่ใช่ครั้งแรกที่เกิดเรื่องเช่นนี้ขึ้นบนโลก ไม่ใช่ครั้งสุดท้าย และไม่ใช่ครั้งที่รุนแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ในรอบไม่กี่พันปีที่สังคมมนุษย์

ขนาดใหญ่ดำรงอยู่ พวกเราหาเหตุผลในการฆ่ากันมาแล้วทุกรูปแบบ ทั้งชาติพันธุ์ วัฒนธรรม อุดมการณ์ ศาสนา ไปจนถึงสีผิว หากจะนับตามจำนวนผู้ตาย การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่โหดร้ายที่สุดที่เคยมีมา เกิดขึ้นใกล้ ๆ ประเทศไทยนี่เอง นั่นคือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในกัมพูชา ตลอดระยะเวลาสี่ปีที่เขมรแดงเรืองอำนาจ มีคนตายไปถึง 1.7-3 ล้านคน เกือบหนึ่งในสามของประชากรทั้งประเทศ

“ความเกลียดชัง” ผมเชื่อว่าหากเราจะทำความเข้าใจความเกลียดชัง เราคงจะต้องทำความเข้าใจความเป็นมนุษย์อย่างลึกซึ้งเสียก่อน

หลังจากเกิดเหตุการณ์ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ผู้ที่เข้ามาปกครองวันตาก็คือรัฐบาลที่มาจากกองกำลังชาวทุตซีพลัดถิ่นที่บุกเข้ามาควบคุมสถานการณ์จากประเทศอุกันดาที่มีชื่อว่า Rwanda Patriotic Front ภายใต้การนำของพอล คากาเม (Paul Kagame) ผู้ที่ยังคงดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจนถึงปัจจุบันนี้

หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้น รัฐบาลวันตาดำเนินนโยบายลดความขัดแย้งพยายามสร้างสังคมที่ทุกคนทุกเผ่าอยู่ร่วมกันได้ในขณะเดียวกันก็ดำเนินเอาผิดผู้กระทำความจริงจัง แต่เนื่องจากจำนวนคดีมีเยอะมาก เป็นหมื่นเป็นแสนคดี จึงไม่สามารถเอาทุกคดีเข้าสู่ระบบตุลาการตามปกติได้ สุดท้ายเลยต้องใช้ระบบศาลชุมชนที่เรียกกันว่าระบบ Gacaca ที่ให้แต่ละชุมชนมารวมตัวกันตัดสินตามพยานหลักฐานเท่าที่มี นั่นแปลว่าย่อมมีผู้ร้ายหลายคนที่ไม่เคยถูกดำเนินคดี และบางคนที่เคยเข้าคุก ตอนนี้ก็ออกมาใช้ชีวิตอยู่อย่างปกติแล้ว โบหน้าอันหลากหลายที่อยู่รอบตัวพวกเขาในหมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งนั้นเราไม่มีทางรู้เลยว่าใครที่เคยฆ่า ใครที่เคยถูกไล่ล่า เราไม่มีทางรู้ว่าลึกสุดในใจพวกเขามีสิ่งใดเก็บอยู่

ในการเดินทางครั้งนี้ ผมพยายามทำความเข้าใจความเกลียดชัง และทำความเข้าใจตัวเอง ว่าทำไมความเกลียดชังอย่างเข้มข้นถึงไม่เคยเกิดขึ้นในใจเราบ้าง ทำไมผมถึงไม่เคยไปตำใครในโซเชี่ยลเน็ตเวิร์ก ไม่เคยคิดอยากให้คนกลุ่มไหนหมดไปจากโลกนี้ ไม่เคยตัดสินใครจากเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นฐาน

มันมีความแตกต่างกันอย่างมหันต์ ระหว่างการเรียนรู้เรื่องราวของใครผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ ตำราเรียน ผ่านข่าว ผ่านโทรทัศน์ แม้กระทั่งผ่านหน้าจอโซเชี่ยลโนโทรศัพท์ของคุณ กับการรู้จักใครสักคนจริง ๆ ด้วยการนั่งคุยกับเขา มองตา

เขา ฟังน้ำเสียงเขา เข้าใจเขาผ่านความเป็นมนุษย์ของเขา

การได้เดินทางคือความโชคดีครั้งใหญ่ที่สุดของผม ไม่ใช่เพราะผมได้ท่องเที่ยวไปยังที่แปลก ๆ หรือเห็นวิวสวย ๆ เต็มไปหมด หากแต่เพราะมันสร้างสะพานให้ผมรู้จักคนที่มีความแตกต่างหลากหลายบนโลกใบนี้อย่างจริงจัง ผมได้นั่งลงกินข้าวกับพวกเขา มองตาพวกเขา ได้เห็นความรัก และความหวาดกลัวของพวกเขา ได้สัมผัสความเป็นคนของพวกเขา และเมื่อคุณได้เข้าใจคนอื่นมากพอ คุณจะยอมรับในสิ่งที่เขาเป็น เพียงเพราะว่าเขาเป็นเช่นนั้น

และเมื่อคุณเข้าใจและยอมรับผู้คนที่แตกต่างกันเป็นจำนวนมากพอ ถึงตอนนั้นคุณจะไม่เห็นความต่างอีกต่อไป สิ่งที่เหลืออยู่ก็เพียงแค่ความเป็นคนเห็นสิ่งที่พวกเรามีร่วมกัน ไม่มาก ไม่น้อยไปกว่านั้นเลย

แต่แน่นอน เราไม่อาจมีชีวิตที่ไร้ความเกลียดชังกันได้ทุกคน คนส่วนใหญ่มีโอกาใช้ชีวิตอยู่แค่ในมุมของพวกเขา ไม่มีโอกาสได้เชื่อมโยง สัมผัส รู้จักกับคนที่แตกต่างจากพวกเขา ความห่างนำไปสู่กำแพง กำแพงนำไปสู่อคติ และอคตินำไปสู่ความเกลียดชัง นี่คือนิวเจอร์แห่งสงครามและความขัดแย้งที่เวียนวนไปพร้อมกับสังคมมนุษย์ที่เฟื่องฟูและล่มสลายมานานแสนนานแล้ว จะมีวันที่วงจรมันจบสิ้นลงหรือไม่

การเดินทางและสันติภาพ

นพ.มูฮัมหมัดฟาห์มี ตาเละ

ในช่วงวัย 20 ต้น ๆ ของชีวิตผม ผมได้ใช้เวลาจำนวนมากในชีวิตในการถกเถียงกับขุมหมของผู้อื่นทั้งในโลกความจริงและโลกออนไลน์ ความหมกมุ่นและมุ่งหวังจะเอาชนะทางความคิด เป็นสิ่งที่เมื่อมองย้อนกลับมาจากปัจจุบันแล้วมันถูกนับเป็นความก้าวร้าว และไม่นำความสงบสันติสู่ชีวิตจริง ๆ เสียเลย ผมมีจุดยืนทางการเมืองแบบอุดมคติระดับหนึ่ง มีจุดยืนทางความเชื่อศาสนาที่ต้องเผชิญหน้ากับคนเห็นต่างบ่อยครั้ง ความเข้มข้นของระดับความเชื่อถ้าเทียบเป็นเครื่องถ่ายเอกสารแล้วคงเป็นรุ่นขาวดำแบบหมึกผง ที่ถ่ายภาพได้แค่สองสี และภาพที่ได้ก็ไม่ได้ชัดเจนอะไรมากมายเสียด้วย

ผมเริ่มออกเดินทางคนเดียว เพื่อทำความเข้าใจตัวเองภายใน การมองท้องฟ้า ต้นไม้ริมทาง หุ่นภูเขา ทะเล คนเดียว ทำให้ตัวผมนั้นเข้าใจความสงบเงียบของธรรมชาติ การอยู่ของธรรมชาติอย่างสมดุลเป็นเรื่องที่น่าอัศจรรย์ แม้ในระบบนิเวศเองจะมีการรบราฆ่าฟันกันบ้าง แต่หากไม่มีใครรบกวนสมดุลของธรรมชาติทุกอย่างจะอยู่ในร่องในรอยของระบบที่ทุกสรรพสิ่งอยู่ร่วมกันได้ ป่าที่มีเชื้อจำนวนพอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป จะไม่ทำให้กว้างสูญพันธุ์ กวางที่มีจำนวนพอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป จะไม่ทำให้หญ้าหายไปจนหมดสิ้น หญ้าที่มีพอดี ไม่มากไม่น้อยเกินไป จะทำให้ดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ ดินและน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ก็จะช่วยทำให้ป่าเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ ความสมดุลเช่นนี้คือผลึกตะกอนที่ผ่านการปรับเปลี่ยนหาจุดร่วมกันของสรรพสิ่งมานานนับหมื่นนับแสนปี

ผมเดินทางไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ในโลก เพราะสนใจจะค้นหาคำตอบบางอย่างที่เกิดขึ้นกับอดีตของพื้นที่เหล่านั้น ซึ่งอดีตอย่างหนึ่งที่ทุกพื้นที่มีส่วนร่วมคือ สงครามและความขัดแย้ง ผมไปที่เขมร ซึ่งกลิ่นไอของสงครามกลางเมืองยังพอมิหลงเหลือให้เห็นบ้าง ความบ้าคลั่งในอุดมคติคอมมิวนิสต์ของพอล พต ที่เร่งปรับเปลี่ยนทุกอย่างที่มีอยู่ในสังคมให้เป็นอุดมคติคอมมิวนิสต์ในช่วงเวลาสั้น ๆ

คือการทำลายสมดุลของสังคมครั้งยิ่งใหญ่ นำมาซึ่งการฆ่า การนองเลือดของ
คนร่วมชาติที่ไม่เคยมีความโกรธแค้นใด ๆ กันมาก่อน และตามมาด้วยภาวะขาด
กำลังผลิตของชาติที่ทำให้คนหลายล้านคนต้องตาย ผมเดินทางเข้าไปในอิหร่าน
เพื่อสำรวจความสูญเสียของอารยธรรมที่เคยเป็นที่หนึ่งในโลก แต่ความน่าสมัย
เช่นนี้นี่เองที่ดึงดูดผู้กล้า นักรบจากทั่วสารทิศเข้ามาซึ่งช่วยความเป็นหนึ่ง
บาบิโลนในอดีตกอบโกยทุกความเป็นเลิศในดินแดนของตัวเอง ความมั่งคั่งของ
ทรัพย์สิน สตรีที่งามกว่าที่ใด ๆ ในโลก มีสวย ๆ เรือกสวนไร่นาที่มีระบบ
ชลประทานที่ดีเยี่ยม นำพานักรบต่างชาติที่มีความกระหายและทะเยอทะยานเข้า
มาพิชิตแดนนี้ และสุดท้ายอเล็กซานเดอร์มหาราช เจ้าผู้ปกครองแคว้นเล็ก ๆ
ในกรีกอย่างมาซิโดเนีย คนที่บ้าบิ่นและขำนาญการรบกว่าใครในยุคนั้นเป็นคนพิชิต
บาบิโลนลงได้ เหตุการณ์คล้ายกันนี้เกิดขึ้นกับอาณาจักรไบแซนไทน์ และผู้พิชิตคือ
กษัตริย์ชาวเติร์ก ที่มีอายุเพียง 20

การเดินทางของคนตัวเล็ก ๆ แบบผมคงไม่ได้ทำให้โลกหลังการเดินทาง
ของผมเปลี่ยนแปลงสักเท่าไรนัก เมื่อเทียบกับคนตัวใหญ่ ๆ ที่เดินทางในนาม
สถาบันอันยิ่งใหญ่ในช่วงศตวรรษที่ 14-17 คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส รอนแรมล่อง
เรือเป็นเดือนเพื่อค้นหาดวีปใหม่ และสุดท้ายก็เจอทวีปอเมริกา และพบว่าที่นั่นมี
ความเจริญที่เทียบทานไม่ได้กับยุโรปซึ่งเป็นที่ที่เขาจากมา การเอาข่าวสารเรื่องดิน
แดนใหม่ที่กว้างใหญ่ไพศาลไปสู่ยุโรป นำมาซึ่งการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ของคน
ยุโรปผิวขาว ต่อคนพื้นเมืองผิวแดง นำมาซึ่งความตายของคนนับล้านคน ตลอด
ช่วงเวลาร้อยปีแรกของการยึดครองทวีป นี่เป็นอีกข้อพิสูจน์หนึ่งว่าการเดินทางนั้น
ไม่ได้ก่อให้เกิดสันติภาพเพียงอย่างเดียว

ไม่ว่าจะเดินทางรูปแบบไหนก็ตาม จิตของผู้เดินทางที่ดีคือจิตที่มีสัมมา
คารวะต่อความดี ต่อตัวเอง ต่อความเปลี่ยนแปลงของบริบทในทุกพื้นที่ จิตของการ
ไม่ฉวยโอกาสเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่เราพบเจอ เรามีโลกใบนี้
เพื่อให้เราเรียนรู้ซึ่งกันและกัน วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของเพื่อนมนุษย์ที่เราไม่เคย
เคยพบเห็นพบเจอมาก่อน คือความเรงฤทัยของนักเดินทาง ขอให้ทุกคนสนุกกับ
การเดินทาง และนำสันติภาพกลับสู่ตัวเองกันนะครับ!!

เริ่มแรก

รอมฎอน ปันจอร์

เมื่อเริ่มแรกหาความหมายของสิ่งหนึ่ง คนเราไม่น้อยตั้งต้นจากการมองหาสิ่งที่อยู่ตรงข้าม ขาดหาย ยังไม่มา หรือยังไม่พบ เราจึงเห็นคุณค่าของชีวิตมากขึ้น เมื่อเผชิญกับความตาย เห็นดาวแจ่มชัดในฟ้าคืนมืด พบว่าน้ำตาลมดเริ่มขึ้นเมื่อเห็นจุดดำ ๆ ในขวดโหล และเห็นคุณค่าของสันติภาพในยามที่เราพบเจอความรุนแรง รายล้อมรอบ แต่ก็คงเหมือนอีกหลายสิ่ง สันติภาพในที่ซึ่งเราขัดแย้งกันถึงขั้นใช้กำลังห้าหน้ากันนั้น มีความหมายหลากหลาย ต่างความหมาย ต่างช่วงชิงต่อรองซึ่งกันและกัน

เราห่างบ้าน เราจึงคิดถึงบ้าน แต่บ้านก็ไม่ต่างกับสันติภาพ เมื่อความหมายของมันแตกต่างกันไปตามที่ผู้คนจะให้รายละเอียด กระทั่งบางครั้ง คนเราอยู่บ้าน แต่ก็ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นบ้านของเราเอง

ทุกวันนี้มีคนคิดถึงบ้านได้หลายรูปแบบ ผู้อพยพที่ต้องลี้ภัยความรุนแรงที่ซึ่งตนไม่ได้ก่อ ต้องจากถิ่นเกิด ก็ไม่แน่ใจนักว่าบ้านเดิมของตนกับบ้านใหม่ที่ไม่น่าอนาถหน้านั้น ที่ไหนจะปลอดภัยและอบอุ่นมากกว่ากัน ผู้พลัดถิ่นในเหตุผลใกล้เคียงกันก็ห่างไกลจากบ้านเสียจนต้องปลอมประโลมตนเองด้วยการจินตนาการถึงสิ่งที่รู้อยู่แก่ใจว่าไม่ได้เป็นอยู่จริง ไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรที่บรรดานักรบซึ่งต่อกรด้วยเหตุผลทั้งที่ต้องการพิทักษ์ปกป้องปิตุภูมิและกอบกู้ยึดคืนมาตุภูมิของตนเอง นั้นจะมีภาพที่คาดหวังไม่เหมือนกัน นักเดินทางเองก็มักเห็นบ้านแตกต่างกันไป แต่อย่างน้อยพวกเขาก็มีที่ซึ่งจะกลับไป แม้ว่าบางครั้ง จะไม่ได้กลับไปก็ตาม

เราจะเริ่มเห็นสันติภาพจากที่บ้านได้ก็เมื่อเดินทางพบเจอผู้คน เรียนรู้วิธีที่ผู้คนคิดและมองความเป็นไปของโลกอย่างเคารพ มองเห็นความมหัศจรรย์ของ

พระเจ้าสร้างผ่านเรื่องราวของผู้ถูกสร้างบนหน้าแผ่นดินอันกว้างใหญ่ บ้านอาจถูกสร้างขึ้นได้ระหว่างการเดินทางที่แสนยาวนานนั้น สำคัญคือผู้ร่วมทางที่เราเกาะมือยึดกุมเคียงคู่

และสำคัญคือผู้ที่เราให้กำเนิดเพื่อจะสานต่อการเดินทางต่อไป

รอมฎอน - ฟารีดา - อานาตี

10 ธันวาคม 2016

ฮาโกเน่ (ญี่ปุ่น)

คำถามจากการเดินทาง

อิมรอน ชาเหาะ

ตลอดช่วงเวลาเกือบ 29 ปีที่ผ่านมา ผมมีโอกาสเดินทางไปยังต่างประเทศ เพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และตุรกี เป็นสามประเทศที่ผมเดินทางไปเยือน มันท้าแปลกตรงที่การเดินทางของผมมักจะไม่ค่อยเป็นไปเพื่อการท่องเที่ยวสักเท่าไร แต่ไปพร้อมกับภารกิจที่จะได้เรียนรู้สังคมหรือเรื่องราวที่อยู่ในสังคมนั้น ๆ ที่ในที่สุดแล้วจะต้องมาเชื่อมโยงกับบ้านเกิดของผมเอง ประเทศที่ผมไปบ่อยที่สุดแน่นอนว่าผู้อ่านย่อมเดาได้ไม่ยากว่าคงเป็นประเทศเพื่อนบ้านอย่างมาเลเซีย การเดินทางไปยังมาเลเซียของผมก็ด้วยหลาย ๆ เหตุผล ไม่ว่าจะเป็นถูกเชิญไปร่วมงานแต่งงาน เที่ยว ประชุม อบรม ดูงาน ทำข่าว เก็บข้อมูลวิจัย ฯลฯ และจากบทบาทผู้สื่อข่าวและผู้ช่วยนักวิจัยให้กับนักวิจัยที่ศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องขบวนการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยปาตานีหรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “ญูแว” ทำให้มีโอกาสได้พบเจอกับแกนนำและสมาชิกของหลายขบวนการหรือหลายพรรคที่ปัจจุบันไม่ได้อยู่ในพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานีแล้ว ซึ่งนับได้ว่าเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่และน่าสนใจสำหรับผม ก่อนเจอก็แอบเกร็ง ๆ และกลัว ๆ เนื่องจากสื่อทำให้พวกเขา กลายเป็นอะไรที่น่ากลัว ไม่เหมือนคนปกติทั่วไป เมื่อได้พบเจอแล้ว ผมพบว่าภายใต้ตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นมา พวกเขาก็เป็นคนธรรมดา ๆ อย่างเรา ๆ นี่แหละ หลาย ๆ คนก็จบการศึกษาในระดับสูง เป็นหมอ เป็นอาจารย์ เป็นอุstadz ที่ถ้าอยู่ในพื้นที่ก็จะได้รับการนับถือและไว้วางใจจากชาวบ้านเป็นอย่างสูง ดูได้จากผลการวิจัยเชิงสำรวจความเห็นของประชาชนหลายครั้งที่ผ่านมา

หลังจากที่ได้พบเจอและพูดคุยกับพวกเขา คำถามที่ผุดขึ้นมาภายในใจก็คือ ทำไมคนที่มีการศึกษาสูงหรือคนที่ถูกจัดให้อยู่ในประเภทของคนเก่งหรือคนดีจึงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎระเบียบของสังคม หรือว่าเป็นเพราะกฎนั้นมีปัญหาหรือยังมีจุดบกพร่องหรือไม่ดีพอที่จะทำให้สังคมดีขึ้นหรือไม่ ? คำถามจึงอยู่ตรงที่ว่าเมื่อคนเก่งและคนดีไม่ยอมทำตามกฎ แล้วปัญหาจริง ๆ อยู่ที่คนหรืออยู่ที่กฎ ? และ

เมื่อพูดถึงเรื่องหลักการต่าง ๆ โดยเฉพาะหลักการหรือแนวทางที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการเคลื่อนไหวของพรรคต่าง ๆ ของพวกเขา กับหลักการของศาสนาอิสลาม เห็นได้ชัดว่าไม่ได้ขัดกันในเชิงหลักการ ทว่าสวนทางกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานีที่หลาย ๆ เหตุการณ์ขัดกับหลักการของศาสนา คำถามคือ แล้วเกิดความผิดพลาดในส่วนใดของหลักการ เป็นไปได้ว่ามีสมาชิกของพรรคไม่ได้ทำตามหลักการของพรรค หรือว่าสิ่งที่ขัดกับหลักการเหล่านั้นพวกเขาไม่ได้ทำ ? แต่หากไม่ได้ทำ เพราะเหตุใดจึงไม่เคยเห็นท่าทีการออกมาปฏิเสธเลยว่าจะไม่ได้ทำ ? เหล่านี้ยังคงเป็นคำถามที่ยังคงค้างคาใจกันต่อไป

สิ่งที่ได้จากการเดินทางเรียนรู้กับพวกเขาก็คือการเห็นเจตนารมณ์ในการเคลื่อนไหวของพวกเขาที่ต้องการให้สังคมในบ้านของพวกเขาดีขึ้นโดยการอยู่ภายใต้โครงสร้างทางสังคมที่ดี ซึ่งการจะได้โครงสร้างทางสังคมที่ดี พวกเขาคิดว่าจะต้องมีอำนาจเหนือดินแดนเสียก่อนจึงจะจัดการโครงสร้างให้ดีขึ้นเพื่อสร้างสังคมที่ดีขึ้นมาได้ ทว่าหลาย ๆ คนได้พูดในเชิงยอมรับความเป็นจริงว่าการจะได้อำนาจเหนือดินแดนปาตานีย่อมเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก จึงจำเป็นที่จะต้องหาหนทางอื่น ๆ ที่มีโอกาสมากกว่าในการทำให้สังคมดีขึ้นได้โดยไม่ต้องมีอำนาจเหนือดินแดนก็ได้ อย่างที่หลาย ๆ กลุ่ม หลาย ๆ ฝ่ายที่กำลังพยายามทำให้สังคมดีขึ้นได้โดยไม่ต้องมีอำนาจเหนือดินแดนใด ๆ แต่ใช้พลังของความรู้เป็นอำนาจแทน ที่สำคัญกลุ่มอื่น ๆ สามารถพัฒนาบ้านเกิดของตัวเองได้พร้อมกับใช้ชีวิตตามปกติในแผ่นดินเกิดได้ ต่างจากพวกเขาที่กลับมาใช้ชีวิตในแผ่นดินเกิดไม่ได้ แววดตาของพวกเขามันฟ้องว่าพวกเขาอยากกลับบ้าน

ผมได้เรียนรู้จากการเดินทางอีกสองที่ซึ่งทำให้ผมมองย้อนกลับมาทบทวนเรื่องราวที่บ้าน ที่แรกคือหมู่เกาะมินดาเนาของประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งมีปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงคล้าย ๆ กับพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานีบ้านเรา แต่ต่างกันที่กระบวนการสันติภาพระหว่างขบวนการที่ต้องการปลดปล่อยมินดาเนาอย่าง MILF กับรัฐบาลฟิลิปปินส์ไปไกลมากแล้ว โดยพื้นที่ทางการเมืองในพื้นที่มินดาเนาเปิดกว้างมาก ตัวอย่างเช่น องค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่มินดาเนาสามารถเปิดเผยต่อสาธารณะได้ว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการต่อสู้กลุ่มไหนหรือพรรค

ไหนด เป็นต้น บทเรียนของมินดาเนาอย่างหนึ่งที่เรควรคิดคือ ก่อนหน้านี้ MILF ไม่เห็นด้วยกับกระบวนการสันติภาพระหว่าง MNLF กับรัฐบาลฟิลิปปินส์ กว่าที่จะเห็นด้วยและเข้าร่วมกระบวนการสันติภาพก็ใช้เวลาร่วมกว่าสิบปี จากที่เคยคัดค้านและต่อต้านกระบวนการสันติภาพ สุดท้ายก็ต้องเข้าร่วมกระบวนการสันติภาพ เพราะแน่นอนว่าทุกคนต่างก็ต้องการสันติภาพ แต่อีกไม่นานคาดว่าเราคงจะมีโอกาสได้เห็นสันติภาพเกิดขึ้นในมินดาเนา

ที่ที่สองคือตริกซึ่งก็มีหลายประเด็นที่น่าสนใจ เพราะตริกเป็นประเทศที่พัฒนาไปไกลและมีมุสลิมเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ หลายอย่างเป็นแบบอย่างให้เราได้ อย่างเรื่องความสะอาดที่พวกเขา มีระบบการจัดการที่ดีมาก ในที่ที่มีคนมาตั้งวงทานอาหารเป็นร้อยเป็นพันคน กลับไม่พบขยะสักชิ้นบนพื้นให้เราเห็น เรื่องนี้ต่างจากบ้านของเราเป็นอย่างมาก และที่เห็นควรเป็นแบบอย่างก็คือองค์การกุศลของเขากระจายออกไปให้ความช่วยเหลือกับผู้คนทั่วโลก ไม่เว้นแม้กระทั่งในบ้านเราที่จะเห็นคนตริกมาให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นประจำ โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กกำพร้าในพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานี

ความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานีเริ่มเข้าสู่กระบวนการสันติภาพที่เปิดเผยต่อสาธารณชนกว่าสี่ปีมาแล้ว หลายคนเริ่มเห็นความหวังว่าอยากจะเห็นกระบวนการสันติภาพที่เดินไปข้างหน้าเหมือนมินดาเนา ทว่าสิ่งที่เราทุกคนต้องการจริง ๆ ก็คือ “สันติภาพ” ไม่ใช่ “กระบวนการสันติภาพ” ที่อาจต้องใช้เวลานาน เพราะสุดท้ายแล้วเราก็อยากเห็นกระบวนการสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานีเดินหน้าเหมือนในมินดาเนาเพื่อให้ได้มาซึ่งสันติภาพโดยเร็ว เพราะสังคมจะพัฒนาได้รวดเร็วขึ้นย่อมต้องอยู่ในสภาวะที่สังคมมีสันติภาพเท่านั้น เพราะท้ายที่สุดแล้วเราก็อยากเห็นบ้านของเราพัฒนาเหมือนกับตริก และสามารถออกไปช่วยเหลือพี่น้องของเราในพื้นที่อื่น ๆ ทั่วโลกต่อไปได้ คำถามที่น่าคิดที่ทั้งทำตรงนี้สำหรับผมก็คือ เราต้องการสันติภาพจริง ๆ หรือไม่ และหากจริง สันติภาพหน้าตาแบบไหนกันที่เราต้องการให้เกิดในพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานีแห่งนี้

การเดินทางของความรู้ต่อความรุนแรงทางชาติพันธุ์แบบสุดโต่ง: บทสรุปความและสนทนากับ Stuart J. Kaufman

อาทิตย์ ทองอินทร์
วิทยาลัยธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

ข้อเขียนชิ้นนี้เป็นบทสรุปความและสนทนากับงานของ Stuart J. Kaufman เรื่อง Symbolic Politics or Rational Choice: Testing Theories of Extreme Ethnic Violence โดยผู้เขียนเล็งเห็นว่า งานชิ้นนี้ของ Kaufman เป็นเสมือน “แผนที่นำทาง” ชั้นดีให้การเดินทางของนักทอ่งที่เกี่ยวเชิงภูมิทัศน์ความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงทางชาติพันธุ์แบบสุดโต่ง

การทำความเข้าใจรากเหง้าของความรุนแรงทางชาติพันธุ์แบบสุดโต่งเป็นประเด็นที่สร้างความยุ่งยากใจให้กับผู้สนใจศึกษการเมืองมาอย่างยาวนาน ที่ผ่านมามีงานวิชาการจำนวนมากพยายามให้คำอธิบายต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยงานในระยะแรก มีแนวโน้มให้นำหนักไปที่บทบาทของ “ความเกลียดชังจากยุคบรรพกาล” (ancient hatreds) ส่วนงานในระยะต่อมาไม่ค่อยเห็นด้วยนัก ด้วยมองว่า ทศนคติและอัตลักษณ์ของผู้คนนั้นไม่ได้หยุดนิ่ง แต่มันผันแปรไปตามกาลเวลาอยู่ตลอดเวลา

แนววิเคราะห์ที่เป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบัน ยืนพื้นอยู่บนทฤษฎีทางเลือกที่สมเหตุสมผล (rational choice theory) ซึ่งเข้าสู่การวิเคราะห์ประเด็นนี้โดยผสมอยู่กับชุดความคิดของนักทฤษฎีสายสังคมนิยมในเรื่องสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกทางความมั่นคง (security dilemma) แนววิเคราะห์นี้มีแนวโน้มจะอธิบายโดยยืนยันทิ้งความสมเหตุสมผลของพฤติกรรม แม้จะเป็นพฤติกรรมสุดโต่งอย่างการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ก็ปรากฏขึ้นจากการคิดอย่างสมเหตุสมผลบางประการ ส่วนแนววิเคราะห์ที่ตรงข้ามกับท่าที่ข้างต้น คือ สำนักคิดสังคมจิตวิทยา (social-psychological school) ซึ่งเสนอให้พิจารณาปัจจัยที่จับต้องไม่ได้แต่มีความสำคัญในการก่อตัวของความรุนแรง เช่น สถานะ และแรงขับทางอารมณ์/ความรู้สึก เป็นต้น

แม้จะปรากฏงานวิชาการจำนวนมากพยายามอธิบายความรุนแรงทางชาติพันธุ์แบบสุดโต่งดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น จนกระทั่งการจะเดินทางออกท่องภูมิทัศน์ความรู้ในเรื่องนี้อาจทำให้เราเดินสะดะปะสะปะมากพอสมควร แต่ Kaufman ก็จัดทำแผนที่ออกมาว่า อันที่จริงแล้ว มีงานน้อยชิ้นเท่านั้นที่เป็นงานเชิงทฤษฎีโดยสมบูรณ์ (complete theories) สำหรับการอธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยเขาสรุปว่ามีเพียง 3 ตัวแบบ (models) เท่านั้น และนั่นคือ 3 พื้นที่ที่เราควรไปสำรวจตรวจสอบภูมิทัศน์ของมัน

ตัวแบบที่ 1 : The Pure Uncertainty Security Dilemma Model

ตัวแบบนี้ตั้งต้นว่า แม้สองกลุ่มชาติพันธุ์คู่ขัดแย้งจะมีได้ต้องการไปไกลถึงขั้นทำสงครามกัน แต่ความไม่แน่นอน (uncertainty) และความไม่มั่นคง (insecurity) จะเป็นปัจจัยที่สามารถผลักดันให้สงครามปะทุขึ้นมาได้ เหตุผลหลักคือเรื่องของความล้มเหลวทางข้อมูล (information failure) อาทิ ทั้งสองฝ่ายไม่แน่ใจเกี่ยวกับเจตนาของกันและกัน ซึ่งพวกเขาอาจจะประเมินความเป็นปฏิปักษ์ที่ฝ่ายตรงข้ามมีต่อตนเองสูงเกินความเป็นจริง อันส่งผลให้ความขัดแย้งขยายตัวบานปลาย หรือการที่พวกเขาอาจไม่แน่นอนต่อผลลัพธ์ที่เป็นไปได้ของความขัดแย้ง ซึ่งฝ่ายที่เป็นไปได้ว่าจะพ่ายแพ้มีอาจรู้ถึงการหลีกเลี่ยงหายนะโดยการยอมอ่อนข้อตั้งแต่แรก เป็นต้น และยิ่งไปกว่านั้น ปฏิบัติการทางการทหารเพื่อโจมตีก่อน/ตัดไฟแต่ต้นลม (preemptive military action) จากผลของการประเมิน (ผิด) ดังกล่าว เพื่อตอบสนองของความมั่นคง ก็อาจกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาต่อความมั่นคงอยู่รอดไปเสียเอง (หรือที่เรียกว่า security dilemma) ด้วยการแพร่กระจายความรุนแรงอันเป็นสิ่งที่ทั้งสองฝ่ายไม่ได้ประสงค์ต้องการ

ตัวแบบที่ 2: The Elite-Predation Model

ตัวแบบนี้แม้จะยืนพื้นอยู่บนแนววิเคราะห์ทางเลือกที่สมเหตุสมผลเหมือนตัวแบบแรก แต่ก็เห็นว่า ภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกด้านความมั่นคง (security dilemma) เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอต่อการอธิบายเงื่อนไขที่พวกผู้นำหรือกลุ่มย่อยสายเหยี่ยวประสบความสำเร็จในการระดมการสนับสนุนจากผู้ฟังสาธารณชนซึ่งโดยปกติแล้วนิยมสันติภาพมากกว่าความรุนแรง ด้วยเหตุนี้ ตัวแบบที่ 2 ซึ่งวาง

อยู่บนสมมติฐานว่า “มวลชนไม่ได้ต้องการความรุนแรง แต่ชนชั้นนำต้องการ” จึงได้เสนอเสริมจากตรรกะว่าด้วยความไม่แน่นอนโดยสมบูรณ์ (pure-uncertainty) ของตัวแบบที่ 1 ว่า การทำความเข้าใจความรุนแรงทางชาติพันธุ์แบบสุดโต่ง จำเป็นต้องอธิบายจากมุมของ 2 ปัจจัย คือ ชนชั้นนำที่มุ่งกำจัดล้างบาง (predatory elites) กับความไม่แน่นอนของมวลชน (mass uncertainty) กล่าวคือ ผู้นำที่กลัวจะสูญเสียอำนาจอาจเลือกเล่นเกมเสี่ยงโดยใช้วิธีกำจัดล้างบางเพื่อรักษาฐานอำนาจตนเองไว้ ผ่านการที่การกำจัดที่กล่าวถึงเป็นการปลุกปั่นความขัดแย้งทางชาติพันธุ์เพื่อเปลี่ยนวาระของชาติไปสู่ประเด็นที่เอื้อต่อการรักษาอำนาจของเธอ/เขา ในขณะที่มวลชนซึ่งสังเกตเห็นความรุนแรงแต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าใครยั่วยุปลุกปั่นขึ้น ก็จะมีแนวโน้มอย่างสมเหตุสมผลว่า พวกเขา/เขาจะกังวลวิตก กลุ่มอื่น (the other group) ว่าเป็นภัยอันตราย และจึงสนับสนุนอย่างสมเหตุสมผลต่อนโยบายที่นำไปสู่สงครามหรือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ด้วยคำนวณแล้วว่าต้นทุนของความรุนแรงจากสงครามน้อยกว่าต้นทุนของการเผชิญภัยคุกคามจากความรุนแรงที่ไม่อาจเตรียมการรับมือ

ตัวแบบที่ 3: The Symbolist Model of Ethnic War and Genocide

ตัวแบบนี้ต่างออกไปจาก 2 ตัวแบบแรก คือ มิได้ยืนอยู่บนสมมติฐานทางเศรษฐศาสตร์ หากแต่เป็นสังคมศาสตร์ ทฤษฎีของตัวแบบที่ 3 นี้ ตระหนักว่าธรรมชาติของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่มากกว่าประเภทหรือการจัดประเภททางสังคมที่ถูกครอบงำจัดการโดยชนชั้นนำ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ถูกนิยามขึ้นโดยระบบที่ซับซ้อนของสัญลักษณ์และชุดคติความเชื่อ ซึ่งเป็นตัวทำหน้าที่ระบอบองค์ประกอบของวัฒนธรรมที่แชร์ร่วมกัน รวมไปถึงการตีความประวัติศาสตร์ที่มุ่งออบกอดสมาชิกกลุ่มเข้าไว้ด้วยกันและจำแนกแยกกันให้ต่างไปจากกลุ่มอื่น ด้วยเหตุที่ระบบที่ซับซ้อนของสัญลักษณ์และชุดคติความเชื่อนี้ลงรากอยู่ในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ “ผู้ประกอบการวัฒนธรรม” (cultural entrepreneur) ผู้ส่งเสริมการตีความอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์จึงมักมีไข่มุกคลคนเดียวกับนักการเมืองที่ใช้สอยมัน และมากกว่านั้นคือ ศักยภาพของนักการเมืองในการใช้ความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะเครื่องมือ (อันเป็นข้อถกเถียงสำคัญของตัวแบบที่ 2) ก็ถูกจำกัดโดยบริบททาง

วัฒนธรรมที่พวกเขาปฏิบัติการอยู่ภายใน

การประกอบสร้างชุดคติความเชื่อของกลุ่ม นอกจากจะฉายภาพของการเอาชาติพันธุ์ตนเป็นศูนย์กลาง (ethnocentrism) แล้ว ยังมุ่งเน้นวาดภาพกลุ่มอื่นให้เป็นศัตรูของกลุ่มตนด้วย ข้อนี้เองนำมาสู่สมมติฐานหลักประการแรกของทฤษฎีสัญลักษณ์ คือ ยิ่งระบบที่ซับซ้อนของสัญลักษณ์และชุดคติความเชื่อของกลุ่มพุ่งเป้าความเป็นปฏิกษัไปยังกลุ่มศัตรูอย่างเฉพาะเจาะจงมากเท่าใด ความเป็นไปได้ที่จะเกิดการปะทะความรุนแรง และความเข้มข้นของความรุนแรงต่อกลุ่มศัตรูนั้น ก็ยิ่งจะมากตามไปเท่านั้น

ทฤษฎีการเมืองสัญลักษณ์พัฒนาขึ้นจากข้อค้นพบทางประสาทวิทยา (neuroscience) ที่ว่า การกระทำของมนุษย์ไม่ได้ถูกขับเคลื่อนอย่างสมเหตุสมผล หากแต่เป็นอารมณ์ความรู้สึก นอกจากนี้ อารมณ์/ความรู้สึกยังทำหน้าที่ขับเคลื่อนให้มนุษย์จัดลำดับความสำคัญระหว่างเป้าหมายในชีวิตต่าง ๆ เช่น ความหวาดกลัว เป็นสาเหตุให้ผู้คนจำนวนหนึ่งเลือกที่จะให้ความสำคัญลำดับแรกกับความมั่นคงมาก่อนคุณค่าอื่นอย่างความมั่งคั่ง เป็นต้น และงานศึกษาส่วนหนึ่งก็สะท้อนว่า ทักษะคิดที่ถูกก่อรูปขึ้นจากความรู้สึกดังที่ยกตัวอย่างมานี้ “จะทำงานตอบสนอง” กับสิ่งเร้าทางอารมณ์/ความรู้สึกมากกว่าสิ่งเร้าทางปัญญาเหตุผล

ตรงนี้เอง ทฤษฎีการเมืองสัญลักษณ์เสนอว่า ผู้คนทั่วไปจะเลือกค่านิยมและผู้นำอย่างใช้ความรู้สึกโดยตอบสนองกับสัญลักษณ์ที่ชวนระลึกถึงภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเคยปรากฏนำเสนอต่อพวกเขาเอง สัญลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่มีความพลัง ด้วยมันอ้างอิงอยู่กับผลประโยชน์และมายาคติอันก่อปรด้วยอารมณ์ความรู้สึกบางอย่าง และมักตีกรอบให้ภาพความขัดแย้งของผลประโยชน์ในภาพของการต่อสู้กับปฏิปักษ์ ปีศาจร้าย หรือพลังอำนาจที่ต่ำตมกว่าความเป็นคน ซึ่งสัญลักษณ์ทางชาติ และชาติพันธุ์ก็มีพลังมหาศาลจากบริบทลักษณะดังกล่าวนี้ อันเปิดทางให้นักการเมืองสามารถตีความใหม่เกี่ยวกับความขัดแย้งทางผลประโยชน์ไปให้เห็นในภาพของการต่อสู้เพื่อความมั่นคง สถานะ และอนาคตของกลุ่ม ทั้งนี้ การใช้สัญลักษณ์เพื่อปลุกตื่นความรู้สึก คือ แนวทางที่นักการเมืองใช้จูงใจผู้สนับสนุนให้กระทำการบางอย่างนั่นเอง

ส่วนธรรมชาติของความขัดแย้งทางชาติพันธุ์นั้น ตัวแบบที่ 3 ก็มองต่าง

ออกไปจากตัวแบบที่ 1 และ 2 โดยมองว่า ผลประโยชน์ของปัจเจกหรือกลุ่มมิใช่ข้อพิจารณาหลักในความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ หากแต่ข้อพิจารณาหรือประเด็นศูนย์กลางหลักวางอยู่ในการต่อสู้เพื่อคุณค่าของกลุ่ม ซึ่งมีใช้คุณค่าเชิงสัมบูรณ์ในตัวเอง หากแต่เป็นคุณค่าในเชิงสัมพัทธ์ หรือเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ต่อสู้ขัดแย้งด้วย (relative group worth)

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น Kaufman จึงชี้ทางเดินของความรู้ขยายออกไปว่าเงื่อนไขเบื้องต้นของสงครามทางชาติพันธุ์และการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ก่อปรี่ขึ้นจากอิฐ 3 ก้อน คือ (1) ชุดคติความเชื่อของกลุ่มที่ให้เหตุผลกับความเป็นปฏิกษณ์ อันเป็นเงื่อนไขแรกเริ่มของความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่ใช้ความรุนแรงต่อกัน อิฐก้อนนี้วางเป็นฐานตั้งขึ้นมาก่อนหน้านักการเมืองจะหยิบจับฉวยใช้เสียด้วยซ้ำ (2) ความหวาดกลัวว่าการดำรงอยู่ของกลุ่มกำลังถูกคุกคาม ซึ่งข้อนี้นับเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นทางความรู้สึก และ (3) โอกาสทางการเมือง ซึ่งหมายถึง การมีพื้นที่ทางการเมืองที่กว้างพอที่จะระดมรวมหมู่มวลชนและเข้าถึงการใช้กลไกสถาบันของกลุ่มในการปฏิบัติการ และการมีฐานทางเขตอาณาในเชิงกายภาพ (territorial base)

เงื่อนไขเบื้องต้นดังกล่าว สามารถพาไปสู่สงครามทางชาติพันธุ์หรือการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ได้โดยผ่านกระบวนการ 3 จังหวะ คือ (1) ความเป็นปฏิกษณ์ของมวลชน (2) การระดมรวมหมู่ทางการเมืองแบบคลังชาติ และ (3) ภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกด้านความมั่นคง (security dilemma) ซึ่งทั้งสามจังหวะนี้จะทำงานปฏิสัมพันธ์กันสร้างเกลียวหมุน (spiral) ของการขยายความขัดแย้งรุนแรงให้เข้มข้นขึ้นไป บนบริบทที่เงื่อนไขเบื้องต้นก่อตัวขึ้นเรียบร้อยแล้ว

ทั้งนี้ ประเด็นที่น่าสนใจพิจารณา คือ ความสัมพันธ์ระหว่างเกลียวหมุนของความขัดแย้งที่ขยายลูกกลมดังกล่าว กับภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกด้านความมั่นคง (security dilemma) กล่าวคือ ในมุมของ security dilemma นั้น อันที่จริงจะมี 2 แบบแผนด้วยกันเมื่อมองจากประเด็นเรื่องเป้าหมายการกำจัดกวาดล้างของชนชั้นนำ คือ (1) แรงจูงใจที่จะกำจัดฝ่ายตรงข้ามกลายเป็นสาเหตุแรกเริ่มของความหวาดกลัว และความไม่มั่นคงเสียเอง หรือ (2) ในทางกลับกัน ความหวาดกลัวและความไม่มั่นคงเป็นเหตุให้ต้องดำเนินนโยบายกำจัดกวาดล้างฝ่ายตรงข้าม ความสำคัญอยู่ตรงที่ว่า เมื่อชนชั้นนำดำเนินนโยบายกำจัดกวาดล้างนั้น เธอ/เขากระทำ

ด้วยแรงขับเคลื่อนที่มั่นคงหรือความโลภกระหายอำนาจกันแน่ ในประเด็นนี้ นักทฤษฎีสายการเมืองสัญลักษณ์เสนอว่า ในกรณีของสงครามกลางเมืองระหว่างชาติพันธุ์นั้น แรงขับเคลื่อนความโลภ (greed) กับด้านความมั่นคง เป็นอะไรที่แยกจากกันได้ยาก โดยเฉพาะในกรณีที่กลุ่มมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไปรู้สึกจำเป็นต้องครอบงำเหนือดินแดนเขตเดียวกัน ผลลัพธ์ก็จะเป็นเรื่องของภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกด้านความมั่นคง (security dilemma)

อย่างไรก็ตาม ตัวแบบของ Kaufman ยังคงมีจุดที่น่าวิพากษ์สำคัญอยู่ตรงที่การพุ่งเป้าความสนใจไปที่บทบาทของชนชั้นนำเป็นสำคัญ เพราะแม้ที่จริงแล้วมวลชนไม่ได้ไร้เดียงสา เป็นเป้าที่ถูกชักใยโดยสัญลักษณ์เพียงฝ่ายเดียว มวลชนเองมีศักยภาพที่จะใช้สอยและประดิษฐ์สัญลักษณ์ขึ้นต่อสู้อำนาจด้วยกัน นี่ยืนยันให้เห็นว่า วัฒนธรรมในฐานะโยงใยความเชื่อความหมาย (web of meaning) นั้นยุ่งเหยิงพอสมควร และไม่ได้เป็นแบบแผนเชิงกลไกชัดเจนราวเครื่องจักร หากแต่มนุษย์วางตัวเองไว้ใน “หลาย web” แล้ว “Pick & Choose” อย่างแตกต่างกันในบริบทต่าง ๆ

งานของ Nancy Beronio จะเข้ามาช่วยถกทบทวนทฤษฎีนี้ได้ดีมาก เธอเสนอว่า แม้ที่จริงแล้ว มวลชนนั้นไม่ได้แตกแยกแบ่งขั้วกันขนาดนั้น แต่ถูกทำให้รู้สึกเช่นนั้นขึ้นอย่างจงใจและบิดเบือนด้วยยุทธศาสตร์ของชนชั้นนำ หรือเป็นการแบ่งขั้วเทียม ๆ ที่ถูกขยายผล ทรรศนะตรงนี้สอดคล้องกับ Kaufman เช่นกันที่มองว่า อัตลักษณ์ร่วมระหว่างกลุ่มต่างๆ นั้นมีได้ต่างกันมากขนาดที่เราารู้สึก แต่เด่นชัดผ่านการไฮไลท์ความเหมือนภายในกลุ่ม และขบเน้นความแตกต่างไปจากภายนอก การเมืองวัฒนธรรมจึงควรถูกปฏิบัติในฐานะปฏิสัมพันธ์เชิงยุทธศาสตร์ที่มวลชนมั่นใจในตนเองที่จะเลือกสลายเส้นแบ่ง ก้าวข้ามกำแพง และเชื่อมต่อกันอย่างหลากหลาย รุ่มรวย เพื่อเปิดพื้นที่ความเป็นไปได้ทางการเมืองให้กว้างขวาง รองรับและโอบกอดความแตกต่างหลากหลายเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ทางการเมือง แทนที่การเมืองแบบแบ่งขั้วผ่านการทำงานของสัญลักษณ์อันประดิษฐ์สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของการเผชิญหน้า

...

หากมิใช่มาก่อนกาล ก็หวังว่า แผนที่นำการเดินทางของความรู้อย่าง
สังเขปชิ้นนี้ ..จะมาทันกาลนะครับ

“เมื่อสันติภาพเดินทาง”

นวนิสิกัณดาร์ ดาโต๊ะมุสลิยอ

(Prince Alessandro)

หากถามถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ใ้ว่าปัจจัยสี่จะเป็นตัวเลือกที่ถูกต้อง “ที่สุด” เสมอไป เพราะประวัติศาสตร์ได้ชี้ให้เราเห็นว่า สิ่งที่มีมนุษย์โหยหามากที่สุดก็ว่าได้คือ “ความมั่นคง” ของชีวิตที่ส่งผลกระทบต่อเนืองไปยังความมั่นคงของกลุ่มและขยายไปยังสังคมที่ใหญ่ขึ้น จนถึงระดับประเทศ ภูมิภาค ทวีป หรือความมั่นคงของโลกในปัจจุบันที่ยังคงพยายามกันอยู่

ปฏิเสธไม่ได้ว่าความมั่นคงที่ยั่งยืนนั้นมีคุณค่าและความหมายของ “สันติภาพ” เป็นรากฐานสำคัญอยู่ ดังนั้นหนึ่งในรากแก้วของความต้องการมนุษย์นั้น “สันติภาพ” ย่อมเป็นสิ่งที่ตอบสนองเบื่องลิกภายในจิตใจเป็นทุนเดิม นอกจากอานิสงส์ของสันติภาพที่ครอบคลุมถึงความปลอดภัยทางร่างกาย ความสุขทางอารมณ์แล้ว สันติภาพยังสามารถก่อรากสร้างนวัตกรรมและสร้างอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่เต็มความสามารถของมนุษย์เช่นเดียวกัน

พระผู้เป็นเจ้าของได้สร้างมนุษย์คู่แรกนามว่า “อาดัม” และ “พระนางฮาวา” บนสรวงสวรรค์ และทั้งคู่ได้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุขบนดินแดนแห่งสันติภาพ จวบจนพระองค์ได้ส่ง “อาดัม” และ “พระนางฮาวา” บุรุษและสตรีท่านแรกของมวลมนุษย์มาบนโลก ในพื้นที่ที่ห่างไกลกัน และอาดัมนั้นก็แตกต่างจากพระนางฮาวาที่ได้คะเนิงหาถึงช่วงเวลาแห่งความรัก ความสันติ จึงได้เพียรพยายามทุกวิถีทางที่จะพานพบกันให้ได้ จนประสบความสำเร็จในการเจอหน้ากันครั้งแรกของโลก ภายหลังจากความเหน็ดเหนื่อยและความรุนแรงของความเดียวดายมา ความพยายามของทั้งคู่ก็นับเป็น การเดินทางเพื่อหาสันติภาพ “ครั้งแรก” ของประวัติศาสตร์มนุษย์

ภายหลังจากการหวนคืนถึงช่วงเวลาแห่งรัก พรารถนาแห่งสันติภาพแล้ว ครอบครัวยอาดัมก็ได้ขยายวงศ์พันธุ์กว้างขวางขึ้นจนถึงระดับหลายพันล้านชีวิตที่

เรียกว่ามนุษย์ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการเดินทางของลูกหลานอาดัม ฮาวาทั้งหลาย นั้นกลับเต็มไปด้วยช่วงเวลาแห่งความสุขและความทุกข์เคล้ากันไป บ้างก็เกิดความขัดแย้ง บ้างก็เกิดความรุนแรงถึงขั้นทำร้ายฆ่าฟัน หรือบ้างก็เป็นประตูสู่การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน บ้างก็ร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกัน เหล่านี้ได้กลายเป็นบริบทที่มีความหลากหลายอันอยู่บนรากฐานของเวลา สถานที่ อันแตกต่างกัน

น่าสนใจที่การเดินทางของบรรดาลูกหลานอาดัมในหลายพื้นที่นั้นมักนำมาซึ่งประสบการณ์อันน่าตื่นเต้นเสมอ เราพบว่าบรรดานักเดินทางเหล่านั้นได้มีมุมมองและทัศนคติที่แตกต่างจากบรรดาผู้ที่ไม่ม่ประสบการณ์การเดินทาง แน่แน่นอนว่าการเดินทางเป็นสื่อในการนำพาซึ่งคุณค่าหลายประการไปจากที่หนึ่งสู่อีกที่หนึ่ง เป็นต้นว่า วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ภาษา วิทยาการต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมสื่อให้เห็นได้ว่า คุณค่าของชีวิตที่เรียกว่าสันติภาพ ก็ย่อมแพร่ขยายไปด้วยการเดินทางเช่นเดียวกัน

การนำตัวเองเดินทางไปยังสถานที่ที่ไม่คุ้นเคย ย่อมนำมาซึ่งประสบการณ์ที่ไม่เคยสัมผัส นับเป็นการเรียนรู้ที่ตืออย่างหนึ่ง การเปิดใจกว้างในการเรียนรู้จารีตที่ไม่คุ้นชิน กินอาหารที่ไม่คุ้นปาก ย่อมสร้างความเข้าใจในการใช้ชีวิตนี้มากขึ้น แม้กระทั่งการทักทายต่อผู้คนที่ไม่รู้จักก็ถือว่าการเปิดโลกทัศน์เล็ก ๆ อย่างหนึ่ง อันนำไปสู่การสร้างสัมพันธ์ใหม่ที่มีผลทำให้ทัศนคติมีมิติหลากหลายรูปแบบขึ้น หรือการต้อนรับผู้คนต่างถิ่น ต่างภาษา หากเป็นด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดีงามแล้ว ย่อมเพิ่มพูนมิตรภาพจากแดนไกล สร้างความรู้สึกลึกใหม่ ๆ ให้กับคนเดินทาง ให้เรียนรู้คุณค่าของชีวิต ต่อยอดภารกิจแห่งสันติภาพได้ไม่น้อย

พันธสัญญาของพระเจ้า หรือทุกศาสนาความเชื่อ มักจะชี้ให้เราเห็นถึงบันปลายของชีวิตที่ผู้คนปรารถนาเป็นพื้นที่แห่งความสุข พื้นที่แห่งความสงบ พื้นที่ที่มนุษย์ไร้ซึ่งศัตรูใด ๆ เราเข้าใจกันทั่วกันว่าเป็น “สรวงสวรรค์” และนั่นก็เป็นคำจำกัดความที่ดีถึง “พื้นที่สันติสุข” ซึ่งผู้ใดต้องการเดินทางเข้าไปในพื้นที่นั้น จำต้องยึดหลักการอันถูกต้อง และดำรงตนอยู่ในสติ ที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อความหมายสันติภาพใด ๆ คงจะแปลกไม่น้อยหากผู้คนที่ยังประกาศตนเป็นนักเดินทางสู่สันติภาพกลับกลายเป็นการเดินทางหันหลังจากสันติภาพเสียเอง เมื่อเราเชื่อในหลัก

ศรัทธาธรรมแล้ว ย่อมมีอาจหลงใจได้เลยว่าบรรดาผู้ไม่หวังซึ่งมิตรภาพจะเป็นผู้ชี้ทางไปยังสันติภาพได้

นับตั้งแต่วันที่ท่านอาดัมและพระนางฮาวาลงมาสู่โลกใบเดียวกับที่เราอาศัยอยู่จนถึงวันนี้ “สันติภาพ” ไม่เคยหยุดเดินทาง บางช่วงเวลาอาจจะเป็นการแตกหน่อของสัมพันธ์ภาพให้เป็นการเดินทางร่วมกัน อย่างไรก็ตามก็ตีไม่ว่าสันติภาพจะเดินทางไปยังที่ใด หัวใจของบรรดาผู้คนแห่งธรรมที่ล้วนแต่สถาปนาอาณาจักรแห่งสันติสุขย่อมไม่หยุดที่จะเรียนรู้ในคุณค่าและความหมายของสันติไปจนตราบชีวิตจะเดินทางไปยังอีกภพหนึ่งต่อไป

“สันติภาพ” ไม่เคยจากไปไหนไกลเกินกว่าเราต้องการ เป็นความเมตตาอีกภาคหนึ่งของพระผู้สร้างที่แม้เวลาผันผ่านไปเท่าใด มันก็ยังคงมีอยู่ และพร้อมต้อนรับบรรดาผู้ที่รักษามันอย่างดีตลอดมา...

กัซการ์ จินมาซาไบ

อาภิล ศิริพัธนะ

ในวัยเด็ก คุณพ่อได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับมุสลิมกลุ่มหนึ่งที่ไม่ค่อยเป็นที่รู้จักกลางทะเลทรายทางตอนเหนือของจีน เป็นดินแดนที่เป็นทางผ่านของหลายอารยธรรมในอดีต ก่อให้เกิดการผสมผสานและออกดอกออกผลทางวัฒนธรรมและกรรมพันธุ์อันเป็นเอกลักษณ์ มันเป็นภาพความโรแมนติกที่ตราตรึงในหัวใจของผม และกลายเป็นความฝันว่าสักวันหนึ่งผมจะต้องไปเที่ยวเขตปกครองซินเจียงอยู่กัวในสาธารณรัฐประชาชนจีนให้ได้

เมื่อเวลาผ่านไป ความโรแมนติกเหล่านั้นกลับกลายเป็นความรู้สึกที่ถูกฝังอยู่ลึกเกินไป ผมในวันนี้ ไม่ใช่ผมคนเดิมอีก ผมเดินทางไปซินเจียงครั้งแรก ไม่ได้มีเป้าหมายในใจเพื่อไปพบปะพี่น้องร่วมศาสนาเหมือนที่เคยคิดไว้ แต่มีแรงบันดาลใจจากการถ่ายภาพท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก ผมไปเพื่อเก็บภาพดอกแอปริคอตบานต้นฤดูใบไม้ผลิที่เรียกว่าสวยที่สุดในโลก โดยสรุปแล้ว ทริปครั้งนี้ เป็นทริปที่ทำให้ผมได้ภาพงาม ๆ เยอะพอสมควร ผมได้นั่งรถชมวิวเทือกเขา คาราโครัมสุดอลังการ ผมได้ถ่ายภาพตลาดปศุสัตว์ของชาวอุยกูร์ที่หาที่ไหนไม่ได้ในโลก ได้เที่ยวเมืองโบราณ และได้ดอกแอปริคอตริมทางอยู่ในภาพถ่ายมากมาย แต่ทริปนี้ กลับไม่ใช่ทริปที่ทำให้ผมได้เติมเต็มความฝัน แต่กลับเป็นทริปที่ลากผมลงมาสู่ความขมขื่นของความเป็นจริง ไข้ สภาพอากาศในปีนี้ผิดคาดผมไปมาก อากาศหนาวเกินไป ทุกแหล่งท่องเที่ยวดูดอกแอปริคอตดั่ง ๆ ที่ผมอยากเห็นเป็นหิมะหมด ไม่มีที่ไหนออกดอกเลย นอกจากริมทางไม่กี่แห่งเท่านั้น เคยมี๊ย ไม่ว่าเราจะฝันอย่างไรก็ตามในชีวิตของเรา แต่โลกของความจริงมันก็จะกระชากเราลงมาตบหน้ารับชะตากรรมที่เราไม่มีทางหนีจากมันได้ในโลกกายภาพแห่งนี้ เปล่าเลย ผมไม่ได้พูดถึงสภาพอากาศ แต่ผมกำลังพูดถึงสิ่งที่มุสลิมต้องเผชิญภายใต้การปกครองของจีน

กล่าวกันโดยสรุป คือรัฐจีน ไม่ให้เกียรติ ไม่เคารพ และเห็นความสำคัญใด ๆ ต่อสถาบันศาสนาใด ๆ ไม่ได้เห็นความสวยงามของความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของมนุษยชาติแต่อย่างใด ประสบการณ์การมาซินเจียงครั้งนี้

ของผม ทำให้ผมเข้าใจอีกมุมหนึ่งของความสุดโต่งของมนุษย์ นั่นคือความสุดโต่งเห็นศาสนาเป็นเชื้อโรค เป็นมะเร็งร้ายของมนุษยชาติ และการตั้งตัวเป็นศัตรูกับศาสนิกในระดับที่เรียกว่า ตายกันไปข้างหนึ่งเลยทีเดียว

ทุกครั้งที่เราบินข้ามประเทศ สำหรับการบินภายในประเทศ เจ้าหน้าที่ของเงินจะสนุกกับการบังคับให้ภรรยาของผมต้องถอดฮิญาบออกจากหัวเธอทุกครั้ง ทุกครั้งเราจะพยายามประท้วงอย่างถึงที่สุด แต่มันไม่เป็นผล และเราทราบดีถึงความร้ายแรงของการโต้เถียงกับเจ้าหน้าที่ของประเทศที่ขาดคุณค่าความเป็นมนุษย์แห่งนี้

จริง ๆ แล้ว เมื่อเทียบกับชาวอุยกูร์ สิ่งที่เราต้องเจอ นั่นยังน้อยมาก การคลุมฮิญาบในเขตซินเจียงอุยกูร์นั้นผิดกฎหมาย ผู้ชายไว้เคราไม่ได้จนกว่าจะมีอายุ 50 ปีขึ้นไป ผู้ชายอายุต่ำกว่า 18 ปีถูกห้ามเข้ามัสยิด สำหรับผู้หญิงนั้น ลืมไปได้เลยถ้าจะไปมัสยิด สิ่งที่ใกล้เคียงกับฮิญาบมากที่สุดที่พวกเขาใส่ได้ คือผ้าบางๆ ที่เห็นเส้นผมและเปิดคอ ณ ดินแดนแห่งนี้ ไม่มีบ้านหลังไหนที่สามารถเป็นเจ้าของหนังสือศาสนาและคัมภีร์อัลกุรอานที่ไม่ผ่านการแสตมป์จากรัฐบาลได้ เด็ก ๆ สามารถโดนจับเข้าคุกหากพบว่ามีกระดาษโน้ตหนังสือหรือแอปที่เกี่ยวข้องกับอิสลาม รัฐแบนการตั้งชื่อเด็กเกิดใหม่เป็นภาษาอาหรับ การตั้งชื่ออาหรับจะส่งผลให้บุคคลคนนั้นไม่สามารถเข้าเรียนโรงเรียนรัฐและไม่สามารถเข้าถึงสาธารณสุขได้ พาสปอร์ตของชาวซินเจียงอยู่ในมือของรัฐ ไม่สามารถเดินทางเข้าออกนอกประเทศได้เว้นแต่การอนุมัติจากรัฐ คนหนุ่มไม่มีสิทธิที่จะไปทำฮัจญ์ และคนแก่บางคนรอทั้งชีวิตเพื่อเข้าคิวรายชื่อที่จะได้ไปทำฮัจญ์

คัสซาร์ที่ผมไฝฝั้นจะพบเจอตั้งแต่วัยเยาว์ บัดนี้ถูกทำลายจิตวิญญาณของความเป็นคัสซาร์ไปหมดแล้ว เมืองเก่าอันโด่งดังของคัสซาร์ ตอนนี้อยู่รัฐบาลจีนทุบทิ้งจนหมดแล้ว ด้วยข้ออ้างเรื่องการก่อการร้ายและอาชญากรรม รอบเมืองคัสซาร์นั้นถูกล้อมรอบด้วยเมืองใหม่ร้าง ๆ ที่รัฐบาลจีนมาสร้างไว้ พร้อมกับป้ายโฆษณาชวนเชื่อรอบ ๆ เมืองว่า “จากปักกิ่งสู่ซินเจียงเพื่อความอุดมสมบูรณ์มั่งคั่งของพื้นที่และประชาชน “เป็นที่น่าแปลกใจอย่างยิ่ง ว่าความมั่งคั่งที่พูดถึงนั้นหมายถึงหากชาวคัสซาร์ต้องการออกนอกเมือง ต้องผ่านด่านตรวจที่แสนจะยาก

ลำบาก ทุก ๆ คนต้องลงจากรถเพื่อเดินผ่านเครื่องตรวจโลหะ ผู้หญิงทุกคนต้องถอดผ้าคลุมที่แทบจะไม่ได้คลุมอะไรอยู่แล้วเมื่อผ่านด่านเหล่านี้ และด่านเหล่านี้ตั้งอยู่ทุก ๆ ไม่เกินร้อยกิโลเมตร และเราต้องลงจากรถไปให้เจ้าหน้าที่สอบสวนทุกครั้ง โดยเฉพาะภรรยาของผมที่คลุมฮิญาบแบบที่ถูกต้อง ตลอดการเดินทางของผมและครอบครัว เราต้องพบกับความกดดันซ้ำแล้วซ้ำอีกจากเจ้าหน้าที่ด่านเหล่านี้ ที่ต้องการให้ภรรยาของผมถอดฮิญาบออก โชคดีที่ไกด์อุยกูร์ท้องถิ่นของเรานั้น ยืนหยัดเคียงข้างโต้เถียงให้เราทุกครั้งว่าเราไม่ใช่ชาวอุยกูร์ รัฐต้องไม่ใช่กฎหมายแบบเดียวกันกับพวกเรา

ตลอดระยะเวลาการเดินทางรอบ ๆ จีนเจียงของพวกเรา เราได้เห็นร่องรอยและบรรยากาศการกวาดล้างที่ศาสนาและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ถ้าหากใครไปเที่ยวฉงชัง ก็จะได้เห็นคนเฒ่าคนแก่ที่นั่งพื้นอยู่ตรงลานข้างถนน รายล้อมไปด้วยทหารและตำรวจ ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งของทางรัฐให้มารายงานตัวและรับฟังนโยบายที่ประชาชนต้องปฏิบัติตาม เมื่อเดินไปในเมือง เราก็มักจะเห็นการจับกุมผู้คนตามซอกซอยข้างถนน โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวอุยกูร์ เราไม่รู้หรอก ว่าพวกเขาทำผิดอะไร เรารู้เพียงว่า รัฐบาลจีนขยันขันแข็งเป็นอย่างมากในการจับกุมให้ได้มากที่สุด ทุก ๆ ปีในแต่ละเมือง ทางรัฐบาลจีนจะส่งทหารเข้ามาฝึกซ้อม และเดินพาเหรดกันกลางเมืองอยากอีกที เป็นการเตือนสำทับต่อประชาชนชาวอุยกูร์ทุกคนว่าอย่าหือ ผมได้เห็นทั้งหมดนั้นด้วยตาตัวเอง แม้ยามค่ำคืน ผมมองลงมาจากห้องของโรงแรม ก็จะมีรถตำรวจมาพร้อมไซเรน ทำการดักล้อมจับกุมชาวอุยกูร์ในบ้านเก่า ๆ ที่ยังไม่ยอมสร้างใหม่ทั้งหลาย มันเป็นภาพซ้ำ ๆ ที่ตอกย้ำความยากลำบากในการเกิดมาเป็นอุยกูร์ภายในระยะเวลาแค่ไม่ถึงสัปดาห์

ในขณะเดียวกัน ภายใต้บรรยากาศแห่งการกดขี่ และความพยายามกวาดล้างทางวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ผมก็ได้เห็นอารยะขัดขืนของชาวอุยกูร์ไปพร้อม ๆ กัน ไกด์ของเราแต่ละคนนั้น เรามักจะได้ฟังพวกเขาถกกันในเรื่องศาสนา เช่น กุรอาน ฮะดีษ ในรณะหว่างเดินทางเสมอ เราได้เห็นภาพคนแก่ ๆ ชาวอุยกูร์ออกมาอาบน้ำละหมาดหน้าบ้านอย่างไม่แยแสต่อกฎหมาย เห็นมุสลิมะฮหลายคนที่คลุมฮิญาบอย่างมิดชิด แม้เสียงโตนจับ เราได้เห็นความตั้งใจของไกด์ของเราที่จะ

ส่งลูกหลานตัวเล็ก ๆ ของเขาเข้าสู่เมืองใหญ่หรือแม้แต่ต่างประเทศ เพื่อให้บุตรหลานได้มีโอกาสเรียนศาสนา ในการกตจี ผู้คนกลับแสวงหาต้นธารของแก่นศาสนามากขึ้นไปอีก อำนาจที่เป็นเผด็จการ ย่อมพยายามในการทำลายวัฒนธรรมอันหลากหลาย แต่นั่นก็หมายความว่า จิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ยืนหยัดรักษารากทางประวัติศาสตร์ของผู้คนก็ถูกปลุกขึ้นมาด้วย โลกเราจะยังคงดำเนินไปพร้อม ๆ กันระหว่างสองสิ่งนี้เสมอ

ผมเองใช้ชีวิตอยู่ในซาอุดีอาระเบีย และด้วยความเป็นมุสลิม ไม่ได้รู้สึกอึดอัดเลยกับกฎหมายที่แน่นอน กตจีผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม มันก็คงไม่ต่างกับคนจีนอื่น ที่ไม่รู้สึกรู้สีกว่ากฎหมายของตัวเองกตจีตนเอง มันนำมาสู่การตั้งคำถามทิ้งท้ายที่น่าสนใจว่า “มันแตกต่างกันมากนักรหรือ การกตจีเพื่อไม่ให้คนนับถือศาสนา กับการกตจีเพื่อให้คนเชื่อในหนึ่งศาสนา?”

การเดินทางของสันติภาพ : บทเรียนเมื่อได้ไปเยือนทวนแสดงและเจ็อกเอ็ง

สิริวิษณุ เสรีวิวัฒน์

ก่อนที่จะพาทุกท่านเดินทางไปดูการเดินทางของสันติภาพในบทความนี้ ผมขอสวัสดิ์ผู้อ่านทุกท่าน ผมได้รับเชิญจากคณะให้ร่วมเขียนบทความในหนังสือ “การเดินทางของสันติภาพที่หลากหลาย” ในตอนแรกผมตั้งใจว่าจะเขียนสันติภาพของปาตานี (สามจังหวัดชายแดนภาคใต้) แต่พิจารณาในเล่มนี้คงมีหลายคนพูดถึงที่นี่และอีกทั้งในความเห็นของผมสันติภาพของปาตานีนั้นยังไม่สะเด็ดน้ำ กล่าวคือ ยังไม่ถึงจุดสิ้นสุดหรือจุดลงตัวของสันติภาพอย่างแท้จริง ยังคงต้องเดินทางไปอีกยาวไกลและในช่วงที่รัฐไทยหรือบางท่านเรียกขานว่าเจ้าอาณานิคมสยามนั้นยังจัดการเรื่องดุลยภาพของสัมพันธภาพทางอำนาจยังไม่เรียบร้อย ก็คงจะต้องคงสถานการณ์ที่นี้ไว้อย่างนี้ในความเห็นของเขา เอาละครับผมคงต้องเขาเรื่อง ในเมื่อไม่พูดถึงเรื่องรัฐไทยหรือปาตานี ผมก็คงขอพาทุกท่านไปดูการเดินทางของสันติภาพอันหลากหลายในต่างประเทศ ไม่ต้องไปกันไกลครับ ประเทศเพื่อนบ้าน อย่างพระราชอาณาจักรกัมพูเจียหรือกัมพูชา

ประเทศกัมพูชา ถ้าหากจะเรียกให้ถูกต้องตามที่เขาเรียกตัวเอง ก็คือ กัมพูเจีย ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย ณ ราชอาณาจักรพนมเปญ เมืองหลวงของกัมพูชา มีสถานที่ท่องเที่ยวที่พลาดไม่ได้สองแห่งที่ชวนให้สลดหดหู่และรำลึกถึงประวัติศาสตร์ความรุนแรงเท่าที่มนุษย์จะกระทำต่อกันได้นั้น คือพิพิธภัณฑ์การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ทวนแสดง (The Tuol Sleng Genocide Museum) และทุ่งสังหารเจ็อกเอ็ง (Choeung Ek) ก่อนที่ไปสู่เรื่องราวนั้น ผมต้องขอเกริ่นนำประวัติศาสตร์ที่ค่อนข้างยาวนานของกัมพูชาอย่างสังเขปเป็นครั้งแรก ในประวัติศาสตร์ของกัมพูชานั้นถ้าถามหาเรื่องสันติภาพคงไม่ต้องถึงตั้งแต่ยุครัฐโบราณหลังจากยุคองค์กอร์หรือพระนครอันยิ่งใหญ่และรุ่งโรจน์สิ้นสุดลง (หลัง

ศตวรรษที่ 13) กัมพูชาอยู่ภายใต้ไฟสงครามของการขยายอิทธิพลทั้งสยาม (อาณาจักรอยุธยา, ธนบุรี, รัตนโกสินทร์) และเวียดนาม จนในที่สุดต้องขอเป็น “เมืองใต้สองแผ่นดินฟ้า” กล่าวคือขอเป็นเมืองขึ้นทั้งสยามและเวียดนาม เพื่อยุติสงครามอันยาวนานลงไป ต่อมาในยุคจักรวรรดินิยมล่าอาณานิคม ประมาณ 1890 ก็ถูกผนวกเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศส ภายใต้การเป็นส่วนหนึ่งของ โคชินไชน่า ซึ่งต่อมาเป็นที่มาของคำว่า อินโดจีน ที่หลายคนคุ้นเคย ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 กัมพูชาก็ได้พยายามดิ้นรนในการต่อสู้เพื่อให้ได้เอกราช จนกระทั่งในปี 1953 ก็เป็นอิสรภาพจากฝรั่งเศสแต่หลังจากได้รับอิสรภาพแล้วนั้น สันติภาพก็หาได้เกิดขึ้นในกัมพูชา และภูมิภาคอินโดจีนไม่ เพราะในที่สุดก็ได้เกิดอภิมหาสงครามครั้งใหญ่คือ “สงครามเวียดนาม” ที่นำโดยสหรัฐอเมริกาในการยับยั้งอิทธิพลของสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ซึ่งในขณะนั้นขยายตัวมาในประเทศจีนและเวียดนามเหนือ ตามการคาดการณ์ของทฤษฎีโดมิโน ที่ลัทธิสังคมนิยมคอมมิวนิสต์จะขยายตัวไปทั่วเอเชีย ทำให้สหรัฐอเมริกาและชาติพันธมิตรหนึ่งในนั้นมีประเทศไทย ได้ร่วมกันระดมสรรพกำลังถล่มเวียดนามเหนือและยับยั้งการขยายตัวของพวกเวียดกง และคอมมิวนิสต์ กัมพูชาในช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้การปกครองของสมเด็จพระนโรดม สีหนุ ซึ่งเป็นกษัตริย์ที่สละราชบัลลังก์ลงมาเล่นการเมืองเพื่อบริหารประเทศ ได้เลือกที่จะให้กัมพูชาประกาศนโยบายความเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด เสมือนกับว่า กัมพูชาจะเป็นสวิตเซอร์แลนด์แห่งเอเชีย แต่ไฟสงครามรอบนี้กัมพูชาไม่สามารถหลีกเลี่ยงพ้นผลกระทบของสงครามได้ แม้จะชื่อว่าสงครามเวียดนาม แต่ผลกระทบก็บลงกับกัมพูชาอย่างเต็มเหนี่ยว ภายใต้สงครามการเลือกข้างระหว่างโลกเสรีประชาธิปไตยและสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ กัมพูชาไม่ได้รับสิทธิที่จะเลือกบทบาทของตนในการเลือกความเป็นกลางในสงครามเย็น และเจ้าสีหนุเองก็ถูกมองว่ามีความเอนเอียงไปทางจีนแดง ทำให้สหรัฐอเมริกาโดย CIA กับนายพลลอนนอลและเจ้าสิริมาตัก ได้วางแผนโค่นล้มอำนาจของเจ้าสีหนุในปี 1969 และประกาศจัดตั้งสาธารณรัฐขแมร์ ในปี 1970 ผมขอเกริ่นภาพรวมประวัติศาสตร์กัมพูชา ต่อไปคงจะได้กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งและสันติภาพนั้นจะเดินทางต่อไปอย่างไร

ถ้าจะว่าไปนั่นปัญหาความขัดแย้งที่นำไปสู่สงครามกลางเมืองของกัมพูชา

(1970-1991) นอกจากปัญหาจากผลกระทบของสงครามเวียดนามและอิทธิพลของการเมืองโลกในยุคสงครามเย็นดังที่ได้กล่าวในเบื้องต้น ปัจจัยภายในนั้นก็ถือว่ามีส่วนสำคัญ กัมพูชาในช่วงก่อนปี 1970 นั้น แม้ในเมืองหลวงอย่างพนมเปญ จะดูเป็นเมืองที่ทันสมัย มีความเจริญ ถึงขนาดในช่วงปี 1965 ลีควอนยู นายกรัฐมนตรี สิงคโปร์ ถึงกับต้องมาเยือนกัมพูชาเพื่อดูงานการจัดการระบบระบายน้ำในพนมเปญ แต่พอออกไปนอกพนมเปญแล้ว ก็ช่างมีความต่างราวฟ้ากับดิน สังคมส่วนใหญ่ยังเป็นชนบท ระบบเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรมที่ล่าหลังและอุตสาหกรรมอย่างง่าย ๆ ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจนขั้นแค้นที่มีอยู่ ชนบท บ่อยครั้งมีการออกมาประท้วงของชาวนาในตามเมืองใหญ่ เช่น เมืองพระตะบอง ซึ่งสุดท้ายก็จบลงด้วยการปราบปรามและเข่นฆ่าผู้ประท้วง ผู้รอดชีวิตบางคนก็ถูกตามไล่ล่าจนต้องหนีเข้าป่า ความยากจนขั้นแค้นประกอบกับการกวาดล้างประชาชน ทำให้เกิดการขยายตัวของพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาในปี 1962 และหลังจากการโค่นล้มอำนาจของเจ้าสีหนุในปี 1969-1970 การปราบปรามประชาชนก็ดำเนินการไปอย่างเข้มข้นด้วยกองกำลังของสหรัฐที่เขามาช่วยจัดการ เพราะพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชาใช้วิธีการเดียวกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน คือ ยุทธการป่าล้อมเมือง สร้างการจัดตั้งจากเกษตรกร ยิ่งการปราบปรามเข้มข้นและประกอบคำขู่ข่มขู่ชวนเชื่อของคอมมิวนิสต์ในการสร้างสังคมที่เสมอภาคเท่าเทียม ก็ยิ่งทำให้ขบวนการพรรคคอมมิวนิสต์ขยายตัวไปทั่วประเทศ จนกระทั่งในปี 1975 รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐขแมร์เหลือฐานที่มั่นแค่เพียงกรุงพนมเปญ ที่ถูกรายล้อมด้วยขบวนการคอมมิวนิสต์ที่เรียกกันว่า Khmer Rouge หรือรู้จักกันในนามว่า “เขมรแดง” ซึ่งเป็นที่มาของตวนแสงและทุ่งสังหารเจือกเอ็ก

“เจ็ยโย ๆ ดรอปปราปีเมซาโจ๊กเจย (ซโย ๆ 17 เมซา โชคชัยชนะ)” นี่คือนั่งในเนื้อร้องของเพลงชาติของเขมรแดง วันที่ 17 เมษายน 1975 กองทัพของเขมรแดงก็บุกเข้ายึดพนมเปญไว้ได้นั้นหมายความว่า พวกเขาสามารถยึดกัมพูชาได้ทั้งประเทศแล้ว สิ่งแรกที่เขมรทำคือ การไล่คนกว่าสองล้านออกจากพนมเปญ

¹ ชื่อชนชาติหรือชาติพันธุ์ที่ถูกต่อของประชาชนในกัมพูชาคือ Khmer (ขแมร์) เขมร นั้นเป็นการเรียกโดยความหมายเชิงเหยียด

ภายใน 24 ชั่วโมง เพราะเขมรเห็นว่า เมืองที่เติบโตตัวอย่างพนมเปญนั้นคือเมืองหลักที่ตั้งจุดทุกอย่างมารวมไว้ที่นี่ และตามมาด้วยการยกเลิกระบบเงินตรา เพราะเงินตราเหล่านี้คือ สิ่งที่ทำให้คนไม่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดคนรวยคนจนอย่างที่เคยมีมา และตามมาด้วยการสังหารคนในรัฐบาลของสาธารณรัฐเขมรและชนชั้นสูง ซึ่งถือเป็นการเริ่มระบายความแค้นที่ตนถูกกดขี่ในความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งทั้งหมดนี้เขมรแดง ถือว่าเป็นการประกาศศักราชที่ศูนย์ของกัมพูชา อารยธรรมเขมร(เขมร) สองพันปีถือเป็นอันสิ้นสุดและแบ่งประชาชนออกสองกลุ่ม กลุ่มแรกคือประชาชนฐาน หมายถึง เกษตรกร ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญพื้นฐานของสังคมกัมพูชา ซึ่งเป็นผู้คนที่อยู่ในชนบท ซึ่งจะถูกให้รวบรวมจัดตั้งสหกรณ์นารวม คือการผลิตเกษตรกรรมร่วมกัน แบบจัดสรรปันส่วนกัน ส่วนกลุ่มที่สองนั้นคือประชาชนใหม่หมายรวมทั้ง คนที่อยู่ในเมือง เป็นนายทุน เป็นคนทำงานในเมือง เป็นข้าราชการ ซึ่งคนกลุ่มนี้ถ้าโชคดีก็ถูกนำเข้าสู่กระบวนการปรับทัศนคติเพื่อให้เป็นประชาชนฐาน แต่ส่วนใหญ่มักจะถูกฆ่าอย่างโหดร้ายทารุณ ในกระบวนการศูนย์กักขังความมั่นคงที่มีอยู่ทั่วประเทศ แต่ที่ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือ ศูนย์กักขังความมั่นคง (Security prison S-21) ซึ่งปัจจุบันคือพิพิธภัณฑการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ตวนแผลง ที่นี้จะมีการกักขัง ซ้อมทรมานด้วยวิธีที่พิสดาร ก่อนที่ทุกคนจะถูกนำไปสังหารที่ทุ่งสังหารเจือกเอ็ก ซึ่งอยู่นอกเมืองออกไป เฉพาะคนที่ถูกซ้อมทรมานและสังหารจากจุดนี้มีไม่ต่ำกว่า 20,000 คน ซึ่งศูนย์กักขังและทุ่งสังหารเหล่านี้มีอยู่ทั่วประเทศทุกเมืองตลอดระยะเวลา 3 ปีกว่า (17 เมษายน 1975 - 7 มกราคม 1979)ภายใต้การปกครองของเขมรแดงมีคนถูกสังหารตายไปกว่า 1.7 ล้านคน ประชากรในปี 1975 คือ 7 ล้านคน นั้นเท่ากับว่า 1 ใน 7 ของประชาชนต้องถูกฆ่าตายไปในระบอบการปกครองนี้ ถือเป็นการปกครองที่โหดร้ายทารุณเป็นอย่างมาก ซึ่งนี้มักจะเป็นบทสรุปของผู้คนในยุคหลังการปกครองของเขมรแดง นอกจากการฆ่าแล้ว ยังมีการใช้แรงงานอย่างทารุณภายใต้ระบบสหกรณ์นารวมอีกด้วย ในความเห็นของผม นั้นผมก็เห็นว่าการปกครองของเขมรนั้นโหดร้ายทารุณอย่างแน่นอน ผมได้ไปทั้งที่ตวนแผลงและทุ่งสังหารเจือกเอ็กทั้งสิ้น 3 ครั้ง ผมรับรู้ทั้งความโหดร้ายทารุณและความทุกข์ทรมานของผู้คนที่จบชีวิตที่นั่น ทุกคนที่ออกมาจากสถานที่สองแห่งนี้ต้อง

รู้สึกถึงความสลดหดหู่อย่างบอกไม่ถูก แต่การสรุปแค่นั้นเราคงจะไม่เห็นปัญหาอย่างแท้จริง ในบริบทความขัดแย้งทางการเมืองของโลกในยุคสงครามเย็นคือสาเหตุสงครามกลาง แต่อะไรเหล่านี้คือสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการฆ่ากันตายขนาดมหึมาได้ขนาดนั้น การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองนั้นจะทำให้เกิดตายได้ขนาดนี้หรือ โดยทั่วไปนั้นจะมีการเรียกเหตุการณ์นี้ “การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของเขมรแดง” แต่ปัญหาของความขัดแย้งนี้คือ นโยบายของชนชั้น คนที่ถูกฆ่าตายนั้นโดยส่วนใหญ่ จะเป็น คนที่อยู่ในเมือง ข้าราชการ คนมีการศึกษา นายทุน แม้กระทั่งคนที่ใส่แว่นตาก็จะถูกสังหาร และกระบวนการทารุณและสังหาร จะถูกดำเนินการโดยคนของเขมรแดงที่เป็นประชาชนฐาน มาจากคนในชนบท เกษตรกรบ้าง คนที่เคยถูกกระบวนการกวาดล้างทางการเมืองของรัฐบาลก่อน คนที่ได้รับผลกระทบจากการกวาดล้างคอมมิวนิสต์ บวกกับความเหลื่อมล้ำและความยากจนขั้นแค้น ซึ่งพวกเขามองว่า คนเหล่านี้คือที่มาของปัญหาเหล่านี้ คนพวกนี้กดขี่และเหยียดหยามมาในอดีต ตักตวงผลประโยชน์และความเจริญเอาไว้แต่ในเมืองหรือในชนชั้นสูงและกลาง ปลอ่ยในคนในชนบทต้องลำบาก เหล่านี้คืออคติทางชนชั้นที่ถูกหล่อเลี้ยงมาในสังคม จนวันหนึ่งเหือจากกระบวนการพัฒนาอย่างไม่เสมอภาค เหือจากความเหลื่อมล้ำในชนบทจำนวนหนึ่ง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเข้าสู่อำนาจและรักษาอำนาจของเขมรแดง จะกลายมาเป็นผู้สังหารมนุษยชาติที่น่าสพรึงกลัวในหน้าประวัติศาสตร์กัมพูชาและประวัติศาสตร์โลก

บทสรุปและเส้นทางสู่สันติภาพ

ในที่สุดระบอบการปกครองอันโหดร้ายอันเป็นมาจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมก็ถึงจุดสิ้นสุด ในวันที่ 7 มกราคม 1979 เมื่อกองกำลังกู้ชาติและกองทัพเวียดนามได้บุกยึดพนมเปญ ด้วยเหตุผลในเรื่องสิทธิมนุษยชน กองกำลังเขมรแดงก็ถอยร่นมายังบริเวณชายแดนไทย จนกระทั่งมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ชื่อว่า สาธารณรัฐประชาชนกัมพูเจีย นำโดย เองสัมรินและฮุนเซน ภายใต้การคุ้มครองของกองกำลังเวียดนาม ในปี 1979 จนถึงปี 1991 ได้มีการเจรจาที่เรียกว่า “การเจรจาเขมร 4 ฝ่าย” เพื่อยุติสงครามกลางเมือง ประกอบด้วยเขมรเสรีนำโดย ซอน

เช่น เขมรฝ่ายเจ้าสีหนุ เขมรฝ่ายรัฐบาลเฮงส์มาริน, ฮุนเซน และเขมรแดงด้วย ต่อมาประชาคมโลกได้ตระหนักถึง การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของเขมรแดง ว่าเป็น อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ทำให้เขมรแดงต้องออกไปจากเวทีเจรจา เหลือแค่ 3 ฝ่ายลงนามสันติภาพในปี 1991 และสหประชาชาติ ในชื่อว่า UNTAC ได้เข้าจัดการและบริหารในช่วงเปลี่ยนผ่าน จนถึงปี 1993 สถานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้กัมพูชาปกครองแบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ มีการจัดการเลือกตั้งอย่างประเทศเสรีประชาธิปไตย แต่เขมรแดงซึ่งตกเวทีเจรจาและเป็นอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ ก็ยังคงปะทะสู้รบกับรัฐบาลกัมพูชาจนกระทั่งปี 1999 ฐานที่มั่นสุดท้ายถูกรัฐบาลยึดได้ มีกระบวนการนำเหล่าผู้นำเขมรขึ้นศาลพิเศษของสหประชาชาติ และจัดการเรื่องที่ดินและเครื่องมือทำกินให้กับเหล่าทหารนักรบของเขมร เป็นกระบวนการเปลี่ยนนักรบให้กลับไปเป็นประชาชน ถือเป็น การสิ้นสุดสงครามกลางเมืองและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ที่โลกต้องจดจำเป็นบทเรียน

บทความนี้ต้องการชวนทุกท่านพินิจมองดูจากสถานที่สองแห่งคือสวนแสงและทุ่งสังหารเจ็อกเอ็กอันเป็นอนุสรณ์ถึงความโหดร้ายทารุณของระบบเขมรสำหรับผมมันคืออนุสรณ์ของความขัดแย้งทางการเมืองและอนุสรณ์ความขัดแย้งทางชนชั้นอีกด้วย ปัจจัยที่สำคัญของสันติภาพ อาจจะต้องหมายรวมถึง การกินอยู่ดีของประชาชน การไม่มีหรือการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม อนาคตทางชนชั้นที่ควรปราศจากออกไปจากสังคม เหล่านี้ อาจไม่ใช่สาเหตุสำคัญของสงครามกลางเมืองหรือปัจจัยที่จะถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญของสันติภาพ แต่มันก็ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าความขัดแย้งทางการเมืองเมื่อบวกกับความขัดแย้งทางชนชั้น เป็นสิ่งนำมาซึ่งการทำลายล้างมนุษยชาติขนาดไหน และสิ่งที่จะนำไปสู่สันติภาพ คงมีใช่แค่การวางอาวุธเพื่อหยุดสู้รบเท่านั้น แต่ยังต้องหมายถึง การทำให้ประชาชนมีอยู่มีกิน และยืนหยัดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือยืนหยัดอัตลักษณ์ อุดมการณ์ ความคิดที่หลากหลาย และสุดท้ายคือสังคมที่ไม่มีความเหลื่อมล้ำจนถึงจุดผู้อดทนไม่ได้ นี่ละครับมันจะเป็นการทำทนาย การเดินทางของสันติภาพที่หลากหลายว่าจะเป็นอย่างไร และมวลมนุษยชาติจะสรุปบทเรียนนี้ได้อย่างไร?

การเดินทาง ความหลากหลาย และความขัดแย้ง

ยาสมิน ชัตตาร้

“The more I travel the more I realized that fear makes strangers of people who should be friends.”

ยิ่งฉันเดินทางมากขึ้น ฉันยิ่งตระหนักได้ว่าความกลัวนั้นทำให้คนที่ควรจะเป็นเพื่อนกัน
กลับกลายเป็นคนแปลกหน้าต่อกัน

- Shirley MacLaine, *Don't Fall Off the Mountain* (1970) -

ทุกการเดินทางที่ผ่านมาของชีวิต ตัวฉันมักจะมีคำถามหนึ่งทีติดตามไปด้วยเสมอ นั่นคือ อะไรกันที่ทำให้คนเราสามารถพูดคุยกันได้ ฉันพบเห็นดวงตาที่ต่างกันไปเมื่อคนจ้องมองมาที่ฉันในทุกแห่งของการเดินทาง บางทีฉันเหมือนเป็นพวกเดียวกันกับผู้คน บางทีฉันสัมผัสได้ถึงความสงสัยในดวงตา ในอีกบางที่ฉันถูกมองผ่าน และในอีกหลายแห่งที่ดวงตาของพวกเขาเหมือนจะเกลียดและกลัวฉัน น่าแปลกใจที่ความรู้สึกของคนที่ถูกถ่ายทอออกมาในแต่ละที่นั่นต่างกันต่อฉันที่มักจะเดินทางไปทุกแห่งด้วยการแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์แสดงออกชัดเจนว่าฉันคือผู้หญิงมุสลิม

ท่ามกลางกระแสอิสลามโฟเบียที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนหลังจากเหตุการณ์ 9-11 ณ สหรัฐอเมริกา สิ่งที่เราต่างมองว่าไกลตัวเรา แต่มันกลับส่งผลต่อตัวเราอย่างที่เราคาดไม่ถึง ในการเดินทางของฉันบ่อยครั้งเหลือเกินที่ฉันรู้สึกเหมือนเป็นคนแปลกหน้า นับตั้งแต่การเดินทางไปศึกษาต่อในเมืองหลวงของประเทศบ้านเกิดตนเอง ที่มีจำนวนมุสลิมไม่มากนัก ฉันพบเจอคำถามและการตอบสนองที่ต่างกันไปตลอด 4 ปี เมื่อเริ่มออกเดินทางแม้จะไปยังประเทศที่มีจำนวนมุสลิมมากที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างอินโดนีเซีย ฉันก็พบเจอกับคำถามต่ออัตลักษณ์ของฉันเสียมากมาย เมื่อฉันเดินทางไปยังยุโรปฉันเริ่มที่จะเห็นคำถามอีกชุดที่ต่างกัน แต่มีอยู่สองที่ที่ฉันอยากจะทำถึงเพราะสองที่นี้เองที่ทำให้ฉันตระหนักได้ว่า การก้าว

ข้ามผ่านอคติ อยู่กับความหลากหลายของผู้คน และเข้าใจในความขัดแย้งที่มี จะทำให้การเดินทางมีความสุขและสามารถเรียนรู้กับที่เหล่านั้นได้อย่างน่าตื่นเต้น

“อินเดีย” ความทรงจำที่แสนสนุกคือที่แรกที่ฉันจะกล่าวถึง อย่างที่ทราบกันดีว่าประเทศอินเดียนับได้ว่าเป็นแหล่งที่รวมความแตกต่างของโลกใบนี้มากมาย ทั้งความเชื่อ สัตว์ชาติพันธุ์ ภาษา หรือแม้แต่ฐานะของผู้คน ความหลากหลายของอินเดียทำให้เป็นห้องเรียนชั้นดีที่ฉันสามารถเรียนรู้ หากจะบอกว่าอินเดียเป็นประเทศตัวอย่างของพหุวัฒนธรรมที่สามารถอยู่ด้วยกันได้ แล้วไม่เติมคำว่า “อย่างสันติ” ตามมา ฉันก็ออกจะเห็นด้วยเลยทีเดียว สองปีกับอินเดียที่ทั้งศึกษาเล่าเรียนและเดินทางไปรอบ ๆ ฉันพบว่ามันยากเหลือเกินที่จะทำให้ความต่างอยู่ร่วมกันโดยปราศจากความขัดแย้ง มันดูเหมือนกับเป็นเรื่องที่เพ้อฝันและพูดให้สวยหรูไปเพียงเท่านั้น ในความเป็นจริง แม้กระทั่งภาษาที่จะใช้เป็นภาษาราชการยังเป็นที่ยกถกกันไม่ได้ และยังคงยึดใช้ภาษาอังกฤษต่อไป แม้ว่าจะเป็นของเจ้าอาณานิคมที่คนอินเดียไม่ปลื้มก็ตามที หรือการปะทะกันทางความเชื่อของชาวฮินดูและมุสลิม ชาวฮินดูและซิกข์ ชาวซิกข์และชาวมุสลิม ก็ยังคงมีเรื่องมา การปกครองที่เขตเล็กน้อยหาโอกาสที่จะเป็นอิสระทางการเมือง หรือแม้แต่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ก็ยังคงเป็นสิ่งที่อินเดียต้องเผชิญต่อไป แต่อย่างไรก็ตามก็มีความพยายามในการรักษาผลประโยชน์แก่คนที่ได้เปรียบน้อยกว่าหรือชนกลุ่มน้อยในประเทศ เช่น การสงวนที่นั่งพิเศษในทางการเมืองหรือในระบบการศึกษาไว้ให้กลุ่มคนเหล่านี้ แน่แน่นอนว่าภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่อินเดียมักจะอ้างตัวเองเสมอว่าเป็นประเทศประชาธิปไตยที่ใหญ่ที่สุด คนส่วนมากย่อมมีสิทธิมีเสียงมากกว่า คนกลุ่มน้อยก็จะได้สิทธิบางประการ ที่เสมือนกับว่าจะสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมให้เกิดขึ้น ทั้ง ๆ ที่อาจจะไม่สามารถเป็นจริงได้ก็เป็นได้ สำหรับฉันแล้วอินเดียทำให้ฉันพบว่า บทสนทนากับคนที่ต่างกันก็ให้เห็นมุมที่ต่างกัน แม้แต่ต่อวีรบุรุษของประเทศเช่น คานธี ก็ยังมีหลากหลายมุมมองที่ไม่ใช่แค่เชิงบวกแต่เป็นเชิงลบด้วยเช่นกัน ฉะนั้นมันจึงไม่แปลกเลยเช่นกันที่คนเล็ก ๆ อย่างตัวเราเอง ก็จะมีคนที่มองเราด้วยสายตาที่ต่างกัน และขณะเดียวกัน เราก็มักจะพบว่าคนที่ต่างกันก็จะมีปฏิกิริยาต่อบทสนทนากับตัวเราที่ต่างกันไป เมื่อพูดคุยกับ

คนที่นิยมในแนวทางฮินดู ก็ออกจะไม่ค่อยอยากสนทนากับเราที่แสดงอัตลักษณ์ ความเป็นมุสลิมออกมาชัดเจนเท่าไรนักและเมื่อสนทนากับคนที่มีความรักชาติมาก เมื่อเราลองบอกความจริงที่ว่าบรรพบุรุษของเรานั้นมาจากปากีสถาน เราก็จะพบท่าทีที่เปลี่ยนไปทันที ซึ่งมีแม้กระทั่งคนที่ไม่คุยกับเราอีกเลยนับตั้งแต่รู้ มันจึงทำให้เราเห็นว่าอคติที่สร้างภาพของความต่างให้มีพลัง มันส่งผลกระทบระยะยาวและต่อเนื่องได้ แม้เราจะยังไม่รู้จักกันแต่เราอาจพร้อมทำห้กันเมื่อรับรู้ว่ามีอีกฝ่ายคือ “พวกอื่น”

“ตุรกี” เป็นอีกประเทศที่คงจะไม่กล่าวถึงไม่ได้ เพราะใช้ชีวิตอยู่กับความเป็นตุรกีมาเกือบห้าปี สิ่งที่ตุรกีทำให้เราเห็นในมุมที่ต่างไปจากอินเดียก็คือ ไม่ใช่แค่ความต่างที่มากมายจะมีอิทธิพลต่อความขัดแย้ง แม้แต่ความต่างที่มีจุดร่วมบางประการมันก็ทรงพลังต่อการกระตุ้นความขัดแย้งในใจมนุษย์ไม่ต่างกัน ตุรกีนับว่าเป็นประเทศที่มีประชากรที่นับถือศาสนาอิสลามจำนวนมาก มีคนส่วนใหญ่เป็นชาวเติร์ก แต่ความเข้าใจในประเด็นศาสนา ประกอบกับความต่างทางอุดมการณ์ทางการเมือง ทำให้คนตุรกีเองต้องเผชิญกับภาวะที่มีความขัดแย้งตลอดเวลา ชนกลุ่มน้อยเล็ก ๆ อย่างเคิร์ดที่มีความขัดแย้งต่อกันก็ล้วนเป็นปัญหาในทางการเมือง แม้ว่าจะมีจุดร่วมที่เหมือนกันก็ไม่ได้รับประกันได้ว่าจะทำให้ไม่ขัดแย้ง แต่สิ่งที่สำคัญนั่นคือ เราจะสนทนากับความขัดแย้งที่มีอยู่อย่างไร เมื่อยิ่งพูดคุยกับคนที่แตกต่างในตุรกี จะพบว่าเรื่องที่จะทำให้ชาวตุรกีหลาย ๆ คนมีอารมณ์ร่วมกับบทสนทนานั้นคือ เรื่องการเมือง แม้ว่าเราจะชื่นชมในฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแต่การที่เราแสดงตนเลือกฝ่ายอย่างชัดเจนอาจไม่ใช่จุดเริ่มต้นที่ดีนัก มิตรภาพอาจจะพังทลายเพียงแค่ว่าเห็นว่ใครสังกัดอุดมการณ์ทางการเมืองแบบใด และขณะเดียวกันหากมีอุดมการณ์แบบเดียวกันก็พร้อมจะให้ทุกอย่าง สิ่งนี้เป็นเรื่องที่จะเกิดระหว่างคนตุรกีด้วยกัน แต่อาจจะเป็นข้อดีของชาวตุรกีที่จะต้องดูแลแขกของตนอย่างดี ฉะนั้นแล้วเราในฐานะชาวต่างชาติก็เสมือนแขกของพวกเขา ทำให้ไม่พบเจอกับปัญหาเหล่านั้นนัก แต่ด้วยกับอัตลักษณ์ที่มาพร้อมอิญาบซึ่งเป็นอีกประเด็นอ่อนไหวที่ผ่านการถกเถียงและการต่อสู้ที่ยาวนานของคนตุรกีระหว่างคนที่มองว่าอิญาบคือสิทธิเสรีภาพทางศาสนา ในขณะที่บางส่วนมองว่าอิญาบเป็นสิ่งที่ทำลายความเป็น

เซคคิวลาร์ของตุรกีไป เมื่อตัวเรามีอัตลักษณ์ร่วมบางประการกับชุดความขัดแย้งในสังคมหนึ่ง ๆ ก็ไม่แปลกที่เราอีกก็จะถูกนับรวมเข้าไปเป็นพวกเดียวกับอัตลักษณ์นั้น ๆ ซึ่งก็นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจไม่น้อย

อินเดียและตุรกี ทำให้เรารู้ได้ว่า ถึงจุดหนึ่งแล้ว เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงกับความขัดแย้งได้ และเราเองก็อาจไม่สามารถหลบเลี่ยงจากการถูกตีตราและตัดสินจากอัตลักษณ์ของเราเอง การเดินทางพบเจอผู้คนที่ยิ่งหลากหลายมากเท่าไร เราก็จะยิ่งเห็นว่าโลกนี้ยังมีอีกหลายมุมมองนักที่รอให้เราออกเดินทางค้นหา และเรียนรู้มัน อย่างลัวที่จะก้าวและเรียนรู้ แต่จงค้นหาจนเห็นถึงความสวยงามที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความต่างและความขัดแย้ง หยิบสมุดสักเล่ม พร้อมกล้องถ่ายรูปแล้ว เริ่มแบกเป้ ออกไปเรียนรู้อีกหลาย ๆ หน้าตาที่อยู่บนโลกกันเถอะ

“โลกนี้ก็เหมือนกับหนังสือและผู้ที่ไม่ได้เดินทางก็เสมือนกับได้อ่านหนังสือเพียงหน้าเดียว”

(St. Augustine)

การเดินทางของสันติภาพที่หลากหลาย

อัยมี อัลอิตรูล

ฉันจำได้ขึ้นใจ ว่าครั้งวัยเยาว์ฉันได้บอกเล่าความฝันให้กับเพื่อน ๆ ความฝันของฉันได้ถูกบรรจงเขียนลงในกระดาษที่ตกแต่งด้วยลวดลายการ์ตูนสวยงาม สิ่งที่เด็กในวัยของฉันนิยมและรู้จักกันดีในนามของสมุดเฟรนด์ชิพ ฉันไม่สามารถจำรายละเอียดของทุกอย่างที่เขียนลงได้ แต่ที่ฉันจดจำได้ขึ้นใจก็คือ ประโยคใจความกระชับที่ฉันเขียนกรอกลงไปในเส้นตรงยาว ๆ หลังข้อความ *‘ความใฝ่ฝันในชีวิต’* ว่า “ฉันอยากเดินทางไปท่องเที่ยวรอบโลก” ซึ่งฉันอาจจะเขียนลงไปตามประสาเด็กวัยสิบสองปี ไม่ได้คำนึงเลยว่าสิ่งนี้จะหายไปเส้นทางที่ฉันจะเลือกเดินในภายภาคหน้า มันอาจจะเป็นสิ่งที่จิตใจสำนึกของฉันพร่ำบอกกับสมองเสมอมา เสริมสร้างเป็นตัวฉันที่มีบุคลิกหลงใหลและชื่นชอบการเดินทางไปยังสถานที่แปลกใหม่ ฉันชอบพาตัวเองไปสัมผัสกับสถานที่ไม่คุ้นเคยตั้งแต่เด็ก ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นได้น้อยมากในเด็กวัยเดียวกัน

นิยามคำว่า *‘ชีพจรลงเท้า’* น่าจะเป็นคำสั้น ๆ ที่เหมาะสำหรับการบรรยายชีวิตของฉันได้เป็นอย่างดี เพราะกราฟชีวิตของฉันมันไม่เคยหยุดนิ่งเลย เริ่มตั้งแต่เมื่อก้าวเข้าอายุสิบปี ฉันก็ได้ตัดสินใจมาอยู่บ้านคุณป้าที่จังหวัดปัตตานี ย้ายมาเรียนต่อมาใช้ชีวิตแบบชนบทที่มีความเรียบง่ายสามัญธรรมตา มาเรียนรู้วิถีชีวิตแบบมลายู มาเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งสำหรับฉันแล้วสิ่งนี้เป็นความสดใหม่ อีกทั้งกระตุ้นต่อมความใคร่รู้ซะเหลือเกิน แต่เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทางบ้านฝ่ายคุณแม่เลยอ้อนวอนให้ลาออกจากโรงเรียนกลางคันในช่วงประถมศึกษาปีที่ 6 ฉันจึงต้องกลับไปอยู่กับคุณตาคุณยายและเข้าเรียนต่อโรงเรียนเดิมที่เคยย้ายมาก่อนหน้านี้ อำเภอลาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จนกระทั่งจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ฉันต้องการออกเดินทางไปเรียนรู้ชีวิต ที่สำคัญที่สุดคือฉันต้องการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และซึมซับภาษาต่างประเทศอย่างภาษาอังกฤษ เลยวางแผนขอเงินจากคุณพ่อและทำการเดินทางไปเรียนต่อที่โรงเรียนนานาชาติ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย

ซึ่งเป็นการเดินทางด้วยตัวเอง จัดการดำเนินการธุระต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นที่พักหรือสมัครเรียนด้วยตัวเองเช่นกัน ช่วงเวลานี้ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการมาใช้ชีวิตโดยลำพังก็ว่าได้ เป็นจุดเริ่มต้นของการออกจากบ้านมาใช้ชีวิตด้วยตัวคนเดียวครั้งแรก และในวัยสิบห้าปีก็คงจะดูเป็นวัยที่ดูดีมีฐานะอย่างน้อยอยู่มาก ถึงกระนั้นประสบการณ์ได้สอนให้ฉันบอกตัวเองเสมอว่าเราต้องมีความคิดแบบผู้ใหญ่ นั่นคือคิดรอบคอบและมีสติอยู่เสมอ เป็นเวลาราวสองปีในการใช้ชีวิตอยู่ในต่างแดนครั้งแรก หลังจากนั้นไม่นานชีวิตก็ไม่หยุดนิ่งตามสเต็ป มรสุมชีวิตทำให้ต้องกลับมาเรียนต่อที่ประเทศไทย ยิ่งไปกว่านั้นคือการที่ต้องกลับมายังพื้นที่ที่ครั้งหนึ่งเคยเอาตัวเองหนีออกมาเพราะเหตุการณ์ความไม่สงบ แต่คราวนี้ฉันเลือกกลับไปอีก นั่นคือจังหวัดปัตตานี ครั้งนี้อาศัยอยู่นานกว่าครั้งแรก เป็นระยะเวลากว่า 4 ปี ในการใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่แห่งนี้เรียกได้ว่ามีความผูกพันและเข้าใจวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ได้ระดับหนึ่ง เมื่อจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 แรกเริ่มสามารถสอบเข้าศึกษาต่อได้ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ เป็นนิสิตได้ช่วงเวลาหนึ่งก็มีจุดหมายตอบรับผ่านการคัดเลือกทุนการศึกษาเต็มจำนวนเพื่อไปศึกษาต่อที่ประเทศตุรกี 'ไม่ต้องสงสัยเลยว่าเด็กที่หลงใหลในการเดินทางอย่างฉันจะตัดสินใจแบบไหน แน่แน่นอนฉันเลือกที่จะทำตามเสียงเรียกร้องจากกันบั้งของหัวใจคือ ออกเดินทางไปเรียนรู้สิ่งที่สายตาไม่เคยเห็น หัวใจไม่เคยสัมผัส'

เมื่อเครื่องบินลงจอดสู่ท่าอากาศยานนานาชาติอตาเติร์ก ผ่านการบินข้ามน้ำข้ามทะเลข้ามทวีปมายังปลายสุดของทวีปยุโรป ผ่านเส้นทางหลายพันไมล์ หัวใจดวงน้อยดวงนี้ก็เต้นไม่เป็นจังหวะเท่าไรนัก ความรู้สึกในตอนนั้นนี่ทั้งความสุข ความตื่นเต้นและกังวลลากลมมาพร้อม ๆ กัน มันคือการโปรดเอาดาบหน้าดี ๆ นี่เอง แม้ว่าที่ผ่านมาจะเคยออกไปใช้ชีวิตในต่างประเทศเป็นเวลานาน ๆ แล้วก็ตาม แต่ด้วยความที่เป็นประเทศเพื่อนบ้าน วัฒนธรรมเลยใกล้เคียงโดยไม่ต้องปรับตัวอะไรมากมายนัก แต่นี่มันเป็นประเทศคนละโซน ใจก็เลยหวั่น ๆ อยู่บ้าง ทำได้เพียงให้กำลังใจตัวเองและคิดในแง่ดีไว้ก่อน ชีวิตในประเทศตุรกีช่วงแรก ๆ ไม่ได้ง่ายตั้งใจคิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวคือวิชาเอกในการเอาชนะบททดสอบในครั้งนี้ ตุรกีเป็นประเทศที่มีความหลากหลาย มีความผสมผสานทางวัฒนธรรม ทางความคิดที่สูงเข้มข้นเอา

เสียมาก ๆ โดยเฉพาะเมื่อฉันได้มาอยู่ตรงใจกลางระหว่างทวีปยุโรปและเอเชีย ซึ่งเคยเป็นอดีตคริสตจักรตะวันออกที่เคยรุ่งเรืองอย่าง ‘กรุงคอนสแตนติโนเปิล’ ภายโอนมาสู่ยุคทองช่วงอาณาจักรออตโตมันของอิสลาม ที่รู้จักกันดีในนามปัจจุบันว่านครอิสตันบูล ความหลากหลายนี้เองเป็นเสน่ห์ที่สำคัญมากของพื้นที่แห่งนี้ การดำรงอยู่ของความเป็นอิสลามในระบบเซคคิวลาร์ (secularism) และชาตินิยมवादจัดของนครก็ยิ่งทำให้ฉันไม่เคยเบื่อเลยที่จะเรียนรู้แนวคิดของผู้คนทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่าง การพูดคุยและอ่านหนังสือ ชีวิตกว่าหนึ่งปีเต็มในพื้นที่แห่งนี้ได้สอนบทเรียนในการใช้ชีวิตและมุมมองต่อชีวิตให้ฉันอย่างมาก ที่สำคัญที่สุดคือ การเรียนรู้ที่จะรับฟังแนวคิดที่หลากหลาย เปิดใจให้กว้าง ยอมรับในสิ่งที่คนอื่นเป็นโดยปราศจากซึ่งอคติและการตัดสิน ฉันได้มีโอกาสพูดคุยกับเพื่อนและอาจารย์ที่มีแนวคิดหลากหลายไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมืองหรือศาสนา ทำให้ฉันได้เห็นมุมมองที่แตกต่างและเข้าใจได้ว่า “คนบนโลกใบนี้มีความหลากหลายในเรื่องความเชื่อ แนวคิด ศักดิ์คติ ในการดำรงชีวิต” หากเรามองเขาเพียงแค่มิติเดียวผ่านมิติเดียวความขัดแย้งคงอยู่ไม่ไกลนัก สิ่งเดียวที่จะผสานความแตกต่างเหล่านี้ได้คือการยอมรับในความต่าง เปิดใจ เรียนรู้ที่จะยอมรับในความเป็นเขา เป็นเรา

หลังจากใช้ชีวิตได้ไม่นานนักเหตุการณ์ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น เมื่อระหว่างวันที่ 15-16 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ได้เกิดความพยายามทำรัฐประหารในประเทศตุรกีขึ้น อ้างว่าเหตุการณ์ครั้งนี้มาจากการวางแผนของกลุ่มทหาร กลุ่มหนึ่งในกองทัพตุรกี กลุ่มทหารดังกล่าวได้ออกมายึดอำนาจในช่วงที่ประธานาธิบดีเรเจป ไตยิป แอร์โดอัน (Recep Tayyip Erdoğan) อยู่ระหว่างการพักร้อน โดยได้นำกองกำลัง รถถัง และเฮลิคอปเตอร์เข้ายึดสถานที่สำคัญ เช่น สถานีโทรทัศน์ ท่าอากาศยาน สะพานต่าง ๆ ในกรุงอังการา และนครอิสตันบูล เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นช่วงเวลาราวเที่ยงคืน ฉันอาศัยอยู่ฝั่งเอเชียของประเทศตุรกีซึ่งไม่ใกล้ไม่ไกลจากตัวสะพานที่เกิดเหตุมากนัก ในตอนนั้นกำลังจะได้เวลาเข้านอนก็รู้สึกแปลกใจที่เฟสบุ๊กไม่สามารถใช้งานได้ เป็นที่ทราบกันดีว่าเมื่อไหร่ก็ตามที่เฟสบุ๊กหรือทวิตเตอร์ใช้งานไม่ได้ ก็เตรียมตัวไว้เลยว่าต้องมีเหตุการณ์ไม่คาดคิดอย่างการก่อการร้าย การลอบวางระเบิด หรือเหตุการณ์ความไม่มั่นคงเกิดขึ้น และครั้งนี้ก็เช่นกัน ฉันได้ยินเสียงเฮลิคอปเตอร์บินต่ำในระยะที่หูของ

ฉันไม่สามารถรับฟังเสียงรอบตัวใด ๆ ได้ ไม่นานนักไฟก็ดับ มีเสียงปะทะยิงกันเป็นระยะ ๆ ถึงแม้ว่าฉันจะเคยอยู่ในเหตุการณ์รัฐประหาร รวมถึงปฏิวัติในประเทศบ้านเกิด แต่ด้วยความที่เป็นชาวต่างชาติในพื้นที่นี้ เหตุการณ์เลยเพิ่มระดับความรุนแรง ทวีคูณ ความรู้สึกไม่มั่นคงในการใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศแห่งนี้เริ่มมีเข้ามาในสมอง ไม่นานเมื่อประธานาธิบดีได้ประกาศผ่านสื่อเรียกร้องให้ประชาชนออกมารวมตัวกันตามท้องถนนเพื่อต่อต้านรัฐประหาร ฝูงมวมหาประชาชนพร้อมเพรียงกันเดินขบวนออกมาตะโกนเสียงดัง ธงชาติตุรกีโบกสะบัดตามท้องถนน เสียงแตรรถดังเคล้าเป็นวงจังหวะทำนอง รุนแรงสุดคือการปะทะต่อสู้กับเจ้าหน้าที่อย่างดุเดือด ดังที่เห็นในสื่อข่าว นานาชาติว่าประชาชนได้ปืนได้ขึ้นไปบนรถทหารเพื่อต่อสู้ด้วยมือเปล่าเหมือนในภาพยนตร์เพียงแค่นี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งต่อเนื่องยาวนานหลายสัปดาห์ และเหตุการณ์ครั้งนี้ก็สอนบทเรียนที่สำคัญให้ฉันอีกครั้งนั่นคือ **“ความแน่นอนคือความไม่แน่นอน”** ชีวิตไม่เคยมีอะไรที่แน่นอนตามที่เราคาดเอาได้นั่นเอง และด้วยความไม่มั่นคงในประเทศตุรกีทำให้ฉันตัดสินใจย้ายประเทศ ไปทำการศึกษาต่อที่ประเทศโปแลนด์ ซึ่งตอนนี้ก็ยังคงทำการศึกษาอยู่ และใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศนี้อย่างปกติสุข ถึงแม้จะมีเรื่องราวให้ต้องเรียนรู้ปรับตัว แต่ประสบการณ์ที่เคยสะสมมาก่อนหน้านี้ก็ทำให้สิ่งนี้ง่ายตายไปโดยปริยาย และฉันเชื่อว่าเส้นทางชีวิตของฉันคงมีเรื่องราวน่าตื่นเต้นให้เรียนรู้อีกมาก トラบเท่าที่ฉันยังคงไม่หยุดที่จะออกเดินทาง....

นิราศ

รอฮีมะห์ เทหะหมัด

“การเดินทางของฉันและเธอคือการเรียนรู้ การเรียนรู้ของเราสองคนคือความเข้าใจ เธอเข้าใจและฉันเข้าใจก็ทำให้เรามั่นใจ” ขอบกบทเพลงของคุณชาติ เดอะวอยส์มากล่าวให้ความก่อนว่า ท่อนี้มีความตรงกับความคิดตัวเองเกี่ยวกับการเดินทางพอสมควร ซึ่งฉันเองก็คิดไว้อย่างนั้นว่า การเดินทางมันคือการที่เราได้ออกไปแตะสัมผัสอีกสิ่งหนึ่งที่เราไม่เคยได้สัมผัส ไม่ว่าจะมันจะไกล หรือ จะใกล้ มันก็คือสิ่งใหม่ในมิติที่เราไม่เคยได้สัมผัส ไม่ว่าจะสัมผัสด้วยความชอบ ความรัก ความต้องการ หรือแม้กระทั่งด้วยหน้าที่การงานก็ตาม แต่ทั้งหมดทั้งมวลของเหตุผลที่ไปสัมผัสสิ่งเหล่านั้น มันก็ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การเข้าใจ การยอมรับ การถ่อมตน จากสิ่งที่ได้เรียนรู้ ฉันไม่รู้ว่เหล่านักเดินทางจะเป็นเหมือนกันไหมว่า พอเวลาที่เราเอาตัวเองออกจากกรอบที่ซีตรอบตัว เราจะกลายเป็นคนตัวเล็กทันที ทำให้ไม่กล้าที่ผยองในสิ่งที่ตัวเองรู้ ถ่อมตนมากขึ้น สามารถที่จะผลักดันตัวเองให้กล้าที่จะยิ้มให้กับผู้คนที่เราไม่รู้จัก กล้าที่จะพูดคุยกับคนแปลกหน้าที่อยู่ข้าง ๆ ระวังรอรถ กล้าที่จะเปิดใจยอมรับทุกสิ่งอย่างที่เขาเข้ามาทักทายระหว่างเดินทาง หรือเปล่า

ฉันเองก็เช่นเดียวกัน การเดินทางของฉันเริ่มต้นด้วยการออกไปทำหน้าที่ของบัณฑิตอาสาต่างจังหวัดด้วยตัวคนเดียว เอาจริง ๆ แล้ว “จริง” ไม่ได้ไกลเท่าไรมากนักจากสามจังหวัด แต่เชื่อดีว่า เด็กสาวจากปัตตานีอย่างฉันที่ไม่เคยออกไปอาศัยต่างจังหวัดเป็นแรมปีคนเดียวก็ต้องมีกลัวกันบ้าง ยิ่งช่วงที่ไปมีทั้งความร้อนแรงในพื้นที่สามจังหวัด ทั้งความร้อนแรงของกระแสอิสลามโมโฝเบีย(โรคหวาดกลัวอิสลาม)อยู่ด้วย มันก็ต้องมีเกร็ง มีกอดต้น กั้นบ้างแหละ ยิ่งเอกลักษณ์การแต่งกายมีลักษณะเด่นคือ “ฮิญาบ” และมันมีวีคุณความดีนเด่นทุกครั้งเมื่อขึ้นรถตู้ตรงแล้วมีเพียงเราที่ใส่ “ฮิญาบ” อยู่คนเดียว ทุกสายตาสายไฟก็สมาที่เรา แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้มากนักนอกจาก การยิ้มให้แล้วชวนคุยกับคนข้าง ๆ เพื่อบรรเทากำแพงของความกดดันเหล่านั้นได้บ้าง

“มาจากโน้น พระเปิดมาไหมนิทสาว” พี่ก็แซวแรงไป คงไม่ได้สวนคำตอบอะไรมากมาย นอกจากยิ้มด้วยความบริสุทธิ์ใจและความเป็นมิตรเท่านั้น แต่มันก็แปลกดีมันไม่ใช่ความรู้สึกที่เป็นลบ แต่มันกลับกลายเป็นสิ่งที่ทำลายกับฉันเป็นอย่างมาก การไปอาศัยในพื้นที่ที่ไม่คุ้นเคยของฉันครั้งนี้ ยิ่งเจอความทำลายมากยิ่งขึ้น เมื่อต้องทำงานในชุมชนที่มีไทยพุทธหนึ่งร้อยเปอร์เซ็นต์ ยิ่งทำลาย ยิ่งต้องพิสูจน์ ยิ่งต้องการใจของพวกเขามากขึ้น ทุกอย่างจะสื่อสารผ่านการกระทำและพฤติกรรมของเราเหล่านั้น และสิ่งหนึ่งที่ฉันเชื่อ ความจริงใจ ความตั้งใจจริง จะสื่อให้ทุกคนที่รู้จักเราเองว่า เราทำไปด้วยการเฟคหรือตั้งใจจริง ซึ่งแรกเริ่มฉันเข้าไปด้วยการเป็นครูอาสา สอนเด็ก ๆ ในชุมชน เพราะเชื่อว่า ถ้าเราเอาใจเด็กอยู่ พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็กเราก็จะได้ใจพวกเขาโดยปริยาย

การพิสูจน์ทุกสิ่งอย่างที่เจอระหว่างเดินทาง ระหว่างการทำงาน มันกลับเป็นแรงผลักดัน แรงบันดาลใจ เหมือนมันมีพลังบางอย่างที่ทำให้ฉันหลงรักในเส้นทางของการเดินทางสายนี้

“ฮีญาบ” มันกลายเป็นเอกลักษณ์คู่ใจสำหรับฉัน มันไม่ได้เป็นอุปสรรคแต่มันกลับกลายเป็นเครื่องพิสูจน์ใจของเราต่างหากว่า เราจะสามารถนำ “ฮีญาบ” ฝืนนี้เดินทางไปทั่วทุกสารทิศได้หรือไม่

สำหรับฉัน “การเดินทางมันคือการ ตะวะห์(การเผยแพร่)สิ่งดี ๆ ให้กับทุกคนผ่านการทำความดี ผ่านพฤติกรรมที่เราปฏิบัติโดยไม่แยกว่าจะเป็นศาสนาไหน (อาจจะดูโลกสวย)แต่ฉันคิดอย่างนั้นจริง ๆ หนึ่งคนที่ทำดีต่อเพื่อนมนุษย์อีกคน มันสามารถที่จะลบทัศนคติ อคติ กับคนมุสลิมได้แล้วหนึ่งคน แล้วคิดว่าถ้าทำอย่างนี้ต่อ ๆ ไป มันก็จะสามารถลดกระแสอิสลามโมเฟเบียลงไปเรื่อย ๆ โดยที่เราไม่จำเป็นต้องบอกเขาด้วยวาจาเลยว่า “อิสลามไม่ได้น่ากลัวอย่างที่คิด ขอให้คุณตัดสินคนแค่นั้น ๆ เดียว อย่าเหมารวม” ซึ่งความคิดเหล่านี้ ทำให้ฉันอยากที่จะเดินทางต่อ ๆ ไป และแน่นอนว่า ผลพลอยได้ของการเดินทางมันคือการ ค้นหาแรงบันดาลใจ การได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การได้มิตรภาพใหม่ ๆ ระหว่างเดินทาง แต่สิ่งที่ตระหนักเสมอคือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันตลอดการเดินทาง ถือเป็นผลพลอยได้ระยะยาวและเพิ่มเสน่ห์ให้เราหลงรักการเดินทางมากขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่มีวันสิ้นสุด...

ชาตินิตยา จิน่า ดาณิชสกุล

เรื่องราวเกือบ 2 เดือนกับการเดินทางคนเดียวเพื่อไปเป็นอาสาสมัครในฟาร์มออร์แกนิก ณ ประเทศฝรั่งเศสครั้งนี้คงจะกลายเป็นแค่อีกหนึ่งความทรงจำที่ดีที่เกิดขึ้นได้ทั่ว ๆ ไป หากมันเป็นไปตามที่เราอยากให้เป็น หากมันดำเนินไปตามแผนการคร่าว ๆ ที่วางไว้ และหากเราเป็นคนชอบวางแผนที่หาข้อมูลมาอย่างรัดกุมมากกว่านี้ ประสบการณ์ที่รวมเอาทุกอารมณ์ไว้เข้าด้วยกันในค่ายกักกันครั้งนี้ก็คงไม่เกิดขึ้น

เราถูกกักตัวไว้ที่สนามบินก่อนจะเดินทางต่อไปอิตาลีเพียงไม่กี่นาที เจ้าหน้าที่พูดภาษาอังกฤษสำเนียงฝรั่งเศสในประโยคที่เข้าใจได้ว่า “วีซ่าหมดอายุ” แต่ที่เราไม่เข้าใจคือ วีซ่าจะหมดอายุได้อย่างไรในเมื่อในหน้าวีซ่าที่ขอไว้ยังเหลือเวลาอีกตั้งหนึ่งเดือน แต่ไม่ว่าจะเจรจาอย่างไร เจ้าหน้าที่ที่คนเดิมก็ยืนยันเสียงแข็งว่าเราไม่สามารถเดินทางไปได้และจะต้องถูกกักตัวไว้จนกว่าที่ทางการจะติดต่อทางสายการบินเพื่อส่งตัวเรากลับไปยังประเทศที่เราบินมา ซึ่งมันกินเวลาถึงสามวันสองคืน...

‘รามซี’ เป็นชายชาวมุสลิมที่เข้ามาทักเราเป็นคนแรกในบ่ายวันแรก ณ สถานที่แห่งนี้ เขาและพี่ชายเป็นชาวลิเบียที่เดินทางรอนแรมไปยังที่ต่าง ๆ ตามแต่ช่วงเวลาของจังหวะชีวิตที่ดำเนินไป พวกเขาเคยอพยพไปอาศัยอยู่ในอินโดนีเซียถึง 6 ปี จากนั้นก็อพยพไปอยู่ประเทศยูเครนอีก 2 ปี ทั้งคู่ไม่ได้เดินทางในลักษณะของนักเดินทางที่แสวงหาความหมายของบางสิ่งบางอย่างหรือเพื่อต้องการที่จะเป็นนักสำรวจโลกใบนี้ แต่เพราะสถานการณ์อันเลวร้ายรวมถึงสงครามที่เกิดขึ้นภายในประเทศลิเบีย ที่บีบบังคับในสองพี่น้องต้องทิ้งสถานที่ที่ตนเกิดและโตมา สถานที่ที่พวกเขาเคยเรียกมันว่า ‘บ้าน’

‘อาลี’ เป็นเพื่อนใหม่ในวันที่สองที่เดินเข้ามาทักทาย เขาอพยพมาจากประเทศเลบานอน ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ระหว่างปาเลสไตน์ และซีเรีย สงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้นภายในเกิดจากการที่รัฐบาลและคนในประเทศต้องการ

ที่จะแบ่งประเทศออกเป็นสองฝ่ายคล้าย ๆ กับปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

เรามีโอกาสได้กล่าวทักทาย พุดคุย และทำความรู้จักกับผู้คนเหล่านี้ ในสถานที่ซึ่งเราเรียกไว้อย่างกับหนังนาซีว่า ‘ค่ายกักกัน’ ถึงแม้ว่ามันจะเป็นแค่การกักตัวชั่วคราว แต่ความรู้สึกก็ตัดจากการที่ทุกคนจะโดนยึดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทุกอย่าง จะต้องอยู่ในบริเวณที่ถูกกำหนดไว้และไม่สามารถออกไปข้างนอกได้นอกจากสวนเล็ก ๆ ในพื้นที่แห่งนั้น อาหารในแต่ละมื้อจะมีแค่น้ำ ทุ่นำกระป๋องที่เย็นซีด และขนมปังบาแกตต์แบบฝรั่งเศสที่โคตรแข็ง ซึ่งในแต่ละวันทุกคนจะถูกเรียกวันละ 3 เวลา เช้า เที่ยง เย็น ให้ไปรับประทานอาหารเหล่านี้ที่ถูกผูกมัดไว้ในถุงพลาสติกซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กับถุงยังชีพเวลาน้ำท่วม ผสมปนเปไปกับการที่เราต้องอยู่เฉย ๆ ให้เวลาผ่านไปและรอให้เจ้าหน้าที่ประกาศเรียกชื่อผ่านลำโพงเพื่อที่จะส่งตัวไปยังสนามบินซึ่งก็ไม่รู้จะเกิดขึ้นตอนไหน แต่ระหว่างที่กำลังนั่งพุดคุยและรับฟังเรื่องราวจากเพื่อนใหม่ในสถานที่แห่งนี้ เรากลับรู้สึกว่าคุณเองโชคดีเหลือเกินที่วิชามีปัญหา โชคดีเหลือเกินที่มีโอกาสได้มารู้จักกับคนเหล่านี้ โชคดีที่ได้มารับรู้เรื่องราวที่เราอาจจะไม่สามารถหาอ่านได้จาก google หรือรับฟังจากสื่อกระแสหลักทั่วไปที่เราเสพกันมา สิ่งที่ดีที่สุดที่เกิดขึ้น ณ สถานที่แห่งนี้ คงเป็นการที่คนแปลกหน้าจากต่างสถานที่ พุดคุยกันอย่างเปิดใจและเข้าใจความรู้สึกของกันและกัน

เราเชื่อว่าทุก ๆ คนในที่แห่งนี้ต่างต้องการที่เดินทางกลับไปเจอหน้าพ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือแม้แต่เพื่อนฝูงของตนเองที่ยังมีชีวิตรอดจากเหตุการณ์เลวร้ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เราเชื่อว่าทั้งรามซีและพี่ชายต่างก็ไม่ได้ต้องการที่จะเดินทางไปอย่างคนเร่ร่อนที่ไม่ได้วางแผนจะปักหลัก ณ ที่หนึ่งที่ใดบนโลกใบนี้ หากแต่มันเป็นเพียงสิ่งเดียวที่พวกเขาเลือกได้ และย้อนกลับมาที่ตัวเราซึ่งเป็นหนึ่งในอีกหลาย ๆ คนที่ยังปักหลักอยู่ทั้งในปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ที่ถึงแม้ว่าเหตุการณ์ในสามจังหวัดบ้านเราจะไม่ได้รุนแรงเท่ากับที่พวกเขาเผชิญ และสิ่งเดียวที่ดูเสมือนว่าทุกคน ณ ที่แห่งนี้จะทำได้คือการภาวนาและหวังให้เหตุการณ์ต่าง ๆ มันดีขึ้นในสักวัน

“คุณอยากกลับบ้าน เพราะที่นั่นคุณยังมีพ่อแม่ มีเตียงนุ่ม ๆ มีตู้สำหรับใส่เสื้อผ้า
มีทุกอย่างที่ทำให้ความรู้สึกอบอุ่น
แต่สำหรับผม ทุก ๆ อย่างมันกลายเป็นแค่เศษฝุ่นและพื้นดินที่ไม่เหลืออะไร
นั่นเป็นเหตุผลว่าทำไมผมถึงต้องมาอยู่ที่นี่”

คำพูดที่รามซีเคยพูดไว้ก่อนจะจากกัน คือสิ่งเดียวที่ทำให้เรารับรู้ว่แท้ที่
จริงแล้วเขาคิดถึงประเทศของตนเองมากแค่ไหน และทุกครั้งทีคำพูดเหล่านั้นดั่งขึ้น
ซ้ำ ๆ อยู่ในใจ มันทำให้เราเข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าทำไม

“คนในสามจังหวัดชายแดนใต้ถึงไม่ทิ้งบ้านของพวกเขาไว้ให้เป็นเพียง
อีกภาพของความทรงจำ”

ผู้เขียน : ชานิตยา จิน่า ดานิชสกุล

Contacts:

เพจ : <https://www.facebook.com/jinasjournal/>

Instagram : <https://www.instagram.com/jinasjournal/>

ลิงค์ภาพผู้เขียน : [https://www.dropbox.com/s/0qlbjgpwqt063o3/](https://www.dropbox.com/s/0qlbjgpwqt063o3/IMG_3398.jpg?dl=0)

[IMG_3398.jpg?dl=0](https://www.dropbox.com/s/0qlbjgpwqt063o3/IMG_3398.jpg?dl=0)

การเดินทางของสันติภาพที่หลากหลาย

หนังสือที่ระลึกในงานเสวนา “กระเป่าเป้และแว่นตา” การเดินทางของ
สันติภาพที่หลากหลาย

รวบรวมโดย : อับกอรี เปาะเดร์

บรรณาธิการ : อับกอรี เปาะเดร์

ออกแบบปก : ริชกี มะสะนิง

ออกแบบเล่ม : สุชาดา ทะยีสมาแอ

ตรวจทานอักษร : ซิตีรุไซกนี กอและ, เฟื่องลัดดา ตีรี, วันฮายาตี กาชอ,
อับกอรี เปาะเดร์, อิมรอน ชาหาะ

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 600 เล่ม (สิงหาคม 2017)

พิมพ์ที่ : บัณฑิตพลรินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โทร. 074235163

สนับสนุนสมทบทุนโดย : สุรจิต เพชรจอม, วิชาญ สุขสง, สุวรา แก้วนุ้ย,

สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD)

